

פתחי הלכות

— אורה חיים —

הלכות שבת

רמב - שדמ

סיכומי הלכות
עם מקורות וביאורים
וליקוט דברי פוסקי זמנינו
גדולי אשכנז וספרד
בנושאים אקטואליים
לפי סדר השו"ע

חובר בס"ד ע"י

מרדכי דוד אלברמן

שנת תשפ"ה לפ"ק

תוכן הענינים

רמב	להיזהר בכבוד שבת	א	רסד	דין הפתילה והשמן	קסד
רמג	דין המשכיר שדה ומרחץ לנכרי	ה	רסה	דין כלים הניתנים תחת הנר	קעא
רמד	איזו מלאכות יכול הנכרי לעשות בעד הישראל	ט	רסו	דין מי שהחשיך לו בדרך	קעה
רמה	ישראל ונכרי שותפים איך יתנהגו בשבת	יח	רסז	דין התפילה בערב שבת	קפד
רמו	דיני השאלה והשכרה לנכרי בערב שבת ובשבת	כה	רסח	דין הטועה בתפילת השבת	קפט
רמז	דין נכרי המביא מכתב בשבת	לא	רסט	דין קידוש בבית הכנסת	קצו
רמח	דין המפליג בספינה וההולך בשיירה ... לה דינים השייכים לערב שבת	מה	ער	אמירת 'במה מדליקין'	קצח
רמט	הכנת הסעודות לשבת	נא	רעא	דיני קידוש על היין	קצט
רנ	שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה	נד	ערב	על איזה יין מקדשים	רל
רנא	להתחיל מלאכה בערב שבת כדי שתיגמר בשבת	נח	רעג	דין קידוש במקום סעודה	רמד
רנב	דיני שהייה וחזרה	סט	רעד	דין בציעת הפת בשבת	רנו
רנג	דיני תבשילים המוכנים מערב שבת כדי להיגמר בשבת	צו	ערה	דברים אסורים לעשות לאור הנר	רסב
רנד	הכנת האש קודם הכנסת שבת	קד	רעו	דיני נר שהדליק נכרי בשבת	רעא
רנה	שש תקיעות שהיו תוקעים בערב שבת....קו דיני הטמנת חמין	קז	רעז	שלא לגרום כיבוי הנר	רפד
רנו	להניח מערב שבת דבר קר על קדירה חמה	קטז	רעח	לכבות את הנר בשביל החולה	רצא
רנז	כמה דיני הטמנה וטלטולם	קיש	רעט	דיני טלטול הנר	רצב
רנט	דיני הכנסת שבת	קכג	רפ	תשמיש המיטה בשבת	רחצ
רס	זמן הדלקת נרות	קכז	רפא	שלא יכרע ב'ולך אנחנו מודים'	רצט
רסא	לקדש השבת בשלחן ערוך ובכסות נקיה	קלז	רפב	קריאת התורה ומפטיר בשבת	ש
רסב	מי ומי המדליקים - אם טעו ביום המעונן	קמ	רפג	למה אין מוציאם שני ספרי תורה בכל שבת	שח
רסג			רפד	דיני הפטרה וברכותיה	שט
			רפה	אמירת 'שנים מקרא ואחד תרגום'	שטו
			רפו	דיני תפילת מוסף בשבת	שכב
			רפז	ניחום אבלים וביקור חולים בשבת ... שכה	
			רפח	דין תענית ותענית חלום בשבת	שכו
			רפט	סדר סעודת שחרית	שלא
			רצ	להשלים בשבת מאה ברכות בפירות .. שלו	
			רצא	דין שלש סעודות	שלח
			רצב	דין תפילת מנחה בשבת	שמה
			רצג	דיני ערבית במוצאי שבת	שמז

רצד	דיני הבדלה בתפילה	שנ	שכב	דין נולד בשבת	תתסה
רצה	הבדלה שעושה הש"ץ	שנה	שכג	שאלה וקנין צרכי שבת - הדחת	
רצו	דיני הבדלה על היין	שנו		כלים ותיקונים וטבילתם	תתעד
רצז	דיני בשמים להבדלה	שסו	שכד	דין הכנת מאכל לבהמה בשבת	תתפט
רחצ	דיני נר הבדלה	שעא	שכה	נכרי שעשה מלאכה בעד ישראל	תתצח
רצט	דיני הבדלה	שפא	שכו	דיני רחיצה בשבת	תתקטו
ש	סעודת מלוה מלכה	שצד	שכז	דין סיכה בשבת	תתקל
שא	באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה		שכח	דין חולה בשבת	תתקלב
	מהם אסורים	שצו	שכט	על מי מחללין שבת	תתקפו
שב	דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת	תלד	של	דיני יולדת בשבת	תתקצה
שג	דיני תכשיטי אשה	תנג	שלא	דין מילה בשבת	תתרו
דש	על איזה עבד מצווה על שביתתו	תסח	שלב	ליילד בהמה בשבת	תתרכב
שה	במה בהמה יוצאת בשבת	תע	שלג	שלא לפנות אוצר בשבת	תתרכד
שו	באיזה חפצים מותר לדבר בשבת	תפה	שלד	דיני שריפה בשבת	תתרכו
שז	דיני שבת התלויים בדיבור	תק	שלה	חבית שנשברה	תתרנ
שח	דברים המותרים והאסורים בטלטול	תקלג	שלו	לעלות על העץ ולילך על גבי	
שט	טלטול על ידי דבר אחר ודיני בסיס	תקצד		עשבים	תתרנד
שי	דיני מוקצה בשבת	תרד	שלז	דין כיבוד הבית ודבר שאינו	
שיא	דיני מת בשבת - טלטול מן הצד	תריט		מתכוון	תתרעג
שיב	הנצרך לנקביו במה מקנה בשבת	תרל	שלח	דברים האסורים משום השמעת קול	תתרפ
שיג	טלטול דלת וחלון ודין תוקע בכלים	תרלד	שלט	כמה דינים פרטיים הנוהגים בשבת	תתרצב
שיד	דברים האסורים משום בנין וסתירה		שמ	כמה דינים מדברים האסורים בשבת	
	בשבת	תרנד		כעין תולדות מאבות	תתשב
שטו	דברים האסורים משום אהל	תרע	שמא	היתר נדרים בשבת	תתשלד
שטז	מלאכת צידה	תרצב	שמב	בין השמשות מותר לעשות דברים	
שיז	דין קשירה בשבת	תשיג		שאסרו חז"ל משום גזירה	תתשלו
שיח	דין המבשל בשבת	תשכט	שמג	דיני קטן בשבת	תתשלח
שיט	דין הבורר בשבת	תשפ	שדמ	דיני ההולך במדבר בשבת	תתשמה
שכ	דיני סחיטה	תתטו	מילואים		תתשמז
שכא	דיני תולש - טוחן - תיקוני מאכל -		מפתח הענינים		תתשסז
	מעבד - לש	תתלו	לוח ראשי תיבות		תתתטז

סימן רמב להיזהר בכבוד שבת

סעיף א להיזהר בכבוד שבת

מצות עונג שבת

א. מצוה מדבריה קבלה לענג את השבת^א. יש אומרים שמצות עונג שבת עיקרה מן התורה^ב, ויש חולקים^ג.

ב. צריך לענג את השבת במאכלים חשובים כפי יכולתו, בכל מקום ומקום לפי מנהגו יענגו אותה במאכלים ומשקאות החשובים להם עונג^ד, וכל המוסיף מוסיפים לו^ה, וכל המרבה לכבד את השבת באכילה ובשתיה הרי זה משובח^ו. ובדיעבד אם אכל אפילו מאכל מועט לכבוד שבת, קיים בזה את מצות עונג שבת^ז.

ג. מי שיש לו כסף לקנות מזון שלש סעודות ויותר מזה קצת, חייב להוציאו כדי לקיים שלש סעודות ומאכל מועט מיוחד לכבוד שבת^ח.

ד. טוב להיזהר שלא יפחות משני תבשילים^ט.

ה. מצוה לטעום בשבת מכל מין^י.

-
- א. רמב"ם (פ"ל ה"א), דכתיב (ישעיה נח יג) 'וקראת לשבת עונג'. ואמרו חז"ל (שבת קיח.) דכל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים וניצול משעבוד מלכויות וזוכה עבור זה לעשירות.
- ב. רמב"ן (אמור כג ב) וחיון (מ' רצז). שהרי שבת הוא בכלל מקראי קודש שני 'וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש' ודרשין בספרא (אמור פי"ב) דהיינו לקדשו ולכבדו בכסות נקיה ולענגו בעונג אכילה ושתיה.
- ג. ב"י (סי' תפז ד"ה סדר היום), שפירש ש'מקרא קודש' לא קאי אעונג שבת אלא שצריך להזכירו בתפילה.
- ד. מ"ב (סק"א), דאיתא בגמ' (קידושין: קיח:) מענגו בתבשיל של תרדן ודגים גדולים וראשי שומין, ופרש"י דחשובין היו להן. והוסיף המ"ב שמן הסתם רוב בני"א עיקר עינוגם בבשר ויין ומגדנות כמבואר בסי' רנ (ס"ב). וצריך לכבדו כפי יכולתו כמש"כ השו"ע בסי' רנ (ס"ב).
- ה. מ"ב (סק"ד), דאיתא בביצה (טז.) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יוה"כ חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט והוצאת בניו לת"ת שאם פחת פחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו. והוסיף המ"ב שיש ליזהר שלא להוסיף בשאר הוצאות פן לא קצבו לו כ"כ. ולדעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק חשמל פי"ט עמ' קפח הע' **) שהבטחה זו לא נאמרה על קניית דברים שהם בגדר מותרות.
- ו. מ"ב (סי' רסב סק"ט), ע"פ הטור (סוס"י רסב).
- ז. מ"ב (סק"א), דאיתא בגמ' (קידושין: קיח:) במה מענגו רב יהודה ברי' דרב שמואל משמ"י דרב אמר בתבשיל של תרדן ורב חייא בר אשי אמר רב אפי' דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג מאי היא א"ר פפא כסא דהרסנא. פרש"י דגים קטנים מטוגנים בשמן קריהן ובקמח.
- ח. מ"ב (שם), דמבואר בגמ' הנ"ל שאם לא אכל כסא דהרסנא [מאכל מיוחד לכבוד שבת] לא קיים מצות עונג שבת, וא"כ כ"ש שאם לא אכל סעודה שלישית שלא קיים מצות עונג שבת [וביה"ל (ד"ה צריך)].
- ט. מ"ב (סק"ב), ע"פ המג"א (סק"א) בשם הזוהר (בראשית מח:).
- י. מ"ב (סי' רנ סק"ב), ע"פ שלחן שלמה (שם ס"א) שכתב דכשם שיש מצוה לטעום מכל תבשיל מע"ש [כמש"כ במג"א שם סק"א] כך יש מצוה בשבת.

בזה עם הקטנים, אולם אם הם משחקים בעצמם אין למונעם קלט * יש מפורסי ספרד שסוברים שמוותר להרשות לילדיו הקטנים שלא הגיעו למצוות לשחק בלגלג^{קמ}. ויש אומרים שמוותר לבנות קטנות לשחק בכל סוגי משחקי הרכבה בשבת, אולם יש להמנע מלתת לבנים לשחק במשחקים אפילו שלא הגיעו עדיין למצוות^{קמא}.

מכשירי חשמל

כב. להפעיל מכשירי חשמל, יש אומרים שהוא איסור דרבנן^{קמב}, אבל החזון איש חשש שהוא איסור דאורייתא^{קמג}, ולדעת גדולי הפוסקים יש לחוש לדברי החזון איש בזה^{קמד} * יש מפורסי ספרד שנקטו שהוא איסור דרבנן אלא אם כן מדליק מנורת להט^{קמה}. ויש שחששו שהוא איסור דאורייתא^{קמו}.

כג. לפתוח דלת של מקרר או של מקפיא [שאינו בו התקן של שבת המנתק את התרמוסטט] לאחר שניתקו ממנו את הנורה, יש מתירים אף בשעה שהמנוע אינו פועל^{קמז}. יש מתירים דווקא בזמן שהמנוע פועל^{קמח}. ולדעת החזון איש אין להתיר אפילו בזמן שהמנוע פועל^{קמט} * לדעת פוסקי ספרד מעיקר הדין מותר לפתוח את דלת המקרר בשבת גם בזמן

קלט. הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שיד הע' א).

קמ. חזו"ע (ח"ה פ"ח ס"ח), משום שאין איסור בנין וסתירה בדבר שלא נעשה לקיום כלל, כמבואר בדין תנור שסותמין פיו בדף ושורקין אותו בטיט שלדעת השו"ע (סי' רנט ס"ז) מותר לסתור אותה סתימה. ועוד דקי"ל (סי' שיד ס"א) שאין בנין בכלים בדבר שאינו בנין ממש. ולכן לקטן שלא הגיע לחינוך אין לחוש.

קמא. אול"צ (פמ"ב ס"ה), שביאר דלא מבעיא שאם בונה צורה ע"מ לפרקה לאחר זמן קצר דהוי ככיסוי הכלים, אלא אפי' אם רוצה לקיימה זמן מרובה מותר, כיון שאין הרכבתו אלא לשם משחק בעלמא, ואין עליו שם בנין ולא שם כלי. וה"מ לבנות אבל בנין יש להמנע מלתת להם לשחק שלא יתרגלו בביטול תורה.

קמב. שו"ת בית יצחק (שמעלקיש - יו"ד ח"ב במפתחות לסי' לא), דע"י סגירת המעגל נולד כח החשמל, ואסור משום מוליד כשם שאסור להוליד ריח.

קמג. חזו"א (סי' נ סק"ט - מכתב נדפס במנח"ש מהדו"ק סי' יא), שכתב שקרוב הדבר דזה בונה מה"ת, כיון שמעמיד את המכשיר על תכונתו לזרום את זרם החשמל בתמידות הו"ל כעושה כלי. וכיון שזרם החשמל מחבר את שני החלקים חשיב לעולם כתקע. ועוד שתיקון החוט עצמו ממות לחיים הוי בונה.

קמד. הגרש"ז אויערבך (ארח"ש הקדמה לפרק כו) הגרי"ש אלישיב (שם), אג"מ (ח"ד סי' פד) ושב"ל (ח"ח סי' מז). הגרש"ז אע"פ שבמנח"ש (מהדו"ק סי' יא) פקפק בדברי החזו"א, מ"מ לענין מעשה היה מורה שיש לחוש לדבריו. כ"כ האג"מ שבהשתמשות בכח החשמל יש חשש איסור דאורייתא. וכ"כ השב"ל לענין לחיצה על כפתור חשמלי שאנחנו מחמירים שהוא איסור דאורייתא.

קמה. יבי"א (ח"ז סי' לו אות ג וח"א סי' יט אות יח), שהביא אחרונים רבים שלא הסכימו עם חידוש החזו"א.

קמו. אול"צ (פמ"א ס"א וס"ב), שחשש לדברי החזו"א שיש בזה משום בונה וסותר.

קמז. מנח"ש (מהדו"ק סי' י), דאע"ג שע"י פתיחת הדלת נכנס אויר חם לתוך המקרר וגורם להקדמת הפעלת המנוע, מ"מ הוי גרמא. ואף דקי"ל דגרמא מותר רק במקום פסידא [סי' שלד סכ"ב], שאני הכא דכיון שאינו מתכוין לכך הוי רק פס"ר בגרמא. ועוד דמסתבר דהוי פס"ר דלא ניהא ליה, שהרי אינו רוצה שהחום יכנס לשם, וא"כ אין כאן איסור תורה.

קמח. אג"מ (ח"ב סי' טז), דאין איסור לגרום שהמנוע יכבה מאוחר יותר, כשם שמוותר לסגור את הדלת כדי שהרוח לא תכבה את הנר [רמ"א סי' רעז ס"א].

קמט. חוט שני (ח"א עמ' קצט), גזירה אטו פתיחתו כשאנו פועל. אך העיד הגר"ח קניבסקי (הו"ד בארח"ש פכ"ו הע' ז) שפעם א' אירע ששכחו לנתק את המקרר מהחשמל והתיר החזו"א לפותחו בשעה שהוא פועל.

שהמנוע אינו פועל, אך ראוי להחמיר שלא לעשות כן אלא בזמן שהמנוע פועל^{קנ}.

כד. מתקן למים קרים – כגון קולר – אם הוצאת המים אינה נעשית על ידי הפעלה חשמלית ואינה מפעילה מערכות אלקטרוניות, דינו כמקרר^{קנא}.

כה. מותר לסגור את דלת המקרר בין בשעה שהמנוע פועל, בין בשעה שאינו פועל^{קנב}.

כו. מקרר ששכחו לנתק ממנו את הנורה, אין לומר לאדם אחר שאינו יודע שהנורה עתידה להידלק שיפתחנו^{קנג}.

כז. אין להוציא את תקע המקרר מהשקע אפילו בזמן שהמנוע אינו פועל^{קנד}.

כח. אם שכחו לנתק את נורת המקרר, המאכלים שבתוכו אינם מוקצה^{קנה}.

כט. מותר להפעיל מכשיר אדים חמים לפני כניסת השבת כדי שיפעל בשבת. יש מתירים להוסיף לתוכו מים חמים מהמיחם בשבת^{קנו}. ויש אוסרים לשים לתוכו מים בשבת אפילו אם הם מבושלים^{קנז}.

ל. מותר במקום הצורך להשתמש במכשיר אדים קרים בשבת המופעל על ידי שעון שבת, ולשים לתוכו מים^{קנח}.

לא. מותר במקום הצורך להוסיף מים לתוך מצנן^{קנט}.

לב. מותר להשתמש בשמיכה חשמלית בשבת^{קס}. ויש מי שמצריך לכסות את הכפתור שבו מגדילים ומקטינים את החום על ידי איזה היכר^{קסא}.

לג. לדבר לאדם שיש באוזנו מכשיר שמיעה, יש מתירים^{קסב}, וכן דעת אחד מפוסקי ספרד

קנ. אול"צ (פמ"ב ס"ה) וחזו"ע (ח"ו פ"ו ס"ח). החזו"ע נקט כדברי הגרש"א, אך כתב שיותר טוב לפותחו בשעה שפועל לחוש לדעת המחמירים. והאול"צ לכתחילה חשש גם לאיסור מבשל, שהרי הגז שבמנוע מתחמם כשהמנוע פועל. ומ"מ לדעתו יש מקום להתיר, דכיון שהמנוע אינו נפעל מיד נחשב כוח כוחו שאסור רק מדרבנן, וא"כ הוא אינו מתכוין באיסור דרבנן, וגם הוא גרמא באיסור דרבנן.

קנא. שש"כ (פ"י סי"ג) וארח"ש (פכ"ו סי"ג).

קנב. חוט שני (ח"א עמ' רא), דאין מצוי כלל שעיי"ז ישפיע על המנוע להפסיק מלפעול מיד.

קנג. ארח"ש (פכ"ו ס"ה), מפני שהוא בגדר מתעסק אצל הדלקת הנורה, וגם במתעסק יש איסור עכ"פ דרבנן. וכתב הגרעק"א בשו"ת (סי' ח) דיש להפריש את המתעסק מעבירה.

קנד. ארח"ש (פכ"ו ס"י), שבמקרים המצויים כיום יש מערכות הפועלות גם בזמן שהמנוע אינו פועל כגון מאוורר או הפשרה אוטומטית, ולכן אסור לנתקם מזרם החשמל אף כשהמנוע אינו פועל. ובלא"ה יש חשש איסור סותר בהוצאת תקע שהוא נתון בשקע בקביעות ואין רגילים להוציאו אלא לעיתים רחוקות.

קנה. מנח"ש (מהדו"ק סי' י ענף א אות ה), כדין לפתות שהיו טמונים בבור ופתחן נכרי בשבת דאין בהם משום מוקצה [מ"ב סי' תקיח סקמ"ה].

קנו. הגרש"ז אויערבך (שלמי יהודה פ"ב הע' יד), דלצורך חולה יש לחשבו כמעביר מן האש לכירה גרופה.

קנז. הגר"ש אלישיב (ארח"ש פ"א הע' רז), שסבר שיש בזה איסור של שהייה וחזרה.

קנח. הגר"מ פיינשטיין (שלמי יהודה פ"ב הע' טז) והגר"ש אלישיב (ארח"ש פ"ג הע' קס).

קנט. הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"ד סי' יד הע' נ*) והגר"ש אלישיב (ארח"ש פ"ג הע' קס).

קס. הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שכו סק"ח), שכתב שאין בזה משום מוקצה.

קסא. אג"מ (ח"א סי' נ), שכתב שאין בזה לא משום מוקצה ולא משום רפואה, רק הצריך היכר במקום הכפתור.

קסב. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פל"ד הע' קי - מנח"ש מהדו"ק סי' ט ענף ג אות ז), הואיל והשניניים הם פחות אפי' מרגע כמימריה [פי' שיעור זמן אמירת המילה "רגע"] אין המדבר חשיב כלל כעושה בנין לשעה.

להתיר^{קס}. יש אוסרים^{קסד}. ויש אומרים שלכתחילה כשאפשר טוב שלא לדבר אליו ביחוד, אך אם אי אפשר – כגון לילד – אין לאסור^{קסה}. ואף לדעת האוסרים, מותר לדבר עם חברו כשאדם שיש לו מכשיר שמיעה שומע את דיבורו^{קסו}, וכן מותר להיות בעל תפילה ובעל קורא כשיש בבית הכנסת אדם שיש לו מכשיר שמיעה^{קסז}.

לד. 'מעלית שבת' הפועלת בשבת באופן אוטומטי בלי שהאדם צריך להפעילה, יש מהגדולים שהתירו להשתמש בה אם היא אכן פועלת באופן שאין חשש מלאכה^{קסט}, ויש אוסרים להשתמש בה בכל ענין^{קסט} * יש מפוסקי ספרד שהתירו להשתמש בה^{קע}. ויש אומרים שאין להתיר להשתמש בה אלא לזקן או לחולה, אבל המעלית שפותחה על ידי מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה מותר להשתמש בה בכל ענין^{קעא}.

לה. שער חשמלי שיש בו גלאי מתכות ומשמיע זמזום ומדליק נורה כאשר עובר אדם שיש על גופו או בבגדיו מתכת, אין לעבור בו אלא אם יסיר מעליו את חפצי המתכת^{קעב}. ואם הותקן בו התקן שבת שמבטל את הזמזום והדלקת הנורה אלא שיש מחוג שמראה את עוצמת הזרם – כגון בכניסה לכותל המערבי – יש אומרים שמעיקר הדין מותר לעבור בו בלי להסיר את המתכת שמעליו^{קעג}, ויש אומרים שאין להקל בזה כי אם במקום צורך גדול^{קעד}.

לו. ההולך ברחוב ויודע שבעוברו ליד הכניסה לבנין מסויים ידלק אור, ואין דעתו להכנס לשם אלא הולך הוא לדרכו, מותר במקום הצורך ללכת לשם^{קעה}.

לז. חדר שירותים אשר האור נדלק בו על ידי עין אלקטרונית כשאדם נכנס אליו, אם צריך מאד לנקביו, ואין לו מקום אחר כלל, יש להקל להיכנס לשם. ובמקום צורך גדול, מותר לו לצאת משם, אף על פי שגורם לכיבוי האור. ולהישאר שם זמן רב נחשב צורך

קסג. חזו"ע (ח"ה פ"ז ס"ה), שנקט כדעת הגרשז"א. ואינו דומה לשימוש ברם קול, דשאני התם דאוושא מילתא. **קסד.** הגרי"ש אלישיב (ארח"ש פכ"ו הע' לג) וחוט שני (ח"א עמ' רה), משום שהדיבור מגביר את זרם החשמל. **קסה.** אג"מ (ח"ד סי' פה), שכתב שכשאפשר טוב שלא ידבר אליו ביחוד דהוי פס"ר דניחא ליה. אך אם א"א, אין בידנו לאסור לצורך גדול כזה, מאחר שלא ברור לן האיסור בזה והשתמשות בחשמל אינו איסור ברור.

קסו. חוט שני (שם), כיון שהדיבור אינו מכוון אליו, והוי פס"ר דלא ניחא ליה. **קסז.** הגרי"ש אלישיב (שם), משום שהוא משמיע את קולו באופן כללי אל הציבור והאדם ההוא שומע את הדברים ממילא, וכל כה"ג אין המלאכה מתייחסת אליו.

קסח. הגרשז"א אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' קסה). ובארח"ש (פכ"ו הע' נ) מובא שכ"ד הגרי"ש אלישיב, אך בשבות יצחק (גדרי מעשה פ"ב הע' א) מובא שבשנת תשס"ט חזר בו ואסר לאחר שהתברר אצל הרבה מומחים שהשימוש בה גורם להגברת זרם, עד שימצאו מעלית שהשימוש בה לא יגרום לשום פעולה חשמלית.

קסט. הגר"ש ואזנר (ארח"ש שם) וחוט שני (ח"א עמ' רו), שסברו שיש בזה משום זילותא דשבתא, לפי שהדבר נראה כמעשה מובהק של ימות החול, וגם ראו בזה פירצה בחומת השבת.

קע. יבי"א (ח"א סי' כד), דאף שכובד גופו של אדם הנכנס גורם לניצוצות, מ"מ כיון שאין שום הנאה כלל מהן אין בהוצאתן משום איסור תורה. והוי פס"ר דלא ניחא ליה באיסור דרבנן דשרי לדעתו.

קעא. אול"צ (פמ"ז סל"ו), דלזקן ולחולה יש לסמוך על גדולי ההוראה שסברו שאין בהן חשש מלאכה.

קעב. ארח"ש (פכ"ו סל"ז), שכתבו שיש לחוש בזה לאיסור מלאכה.

קעג. הגר"מ שטרנבוך (מאור השבת ח"ד סי' יד ס"ק רל), שאין לו שום ענין בהגברת הזרם ובסיכוב המחוג.

קעד. ארח"ש (פכ"ו סקנ"ה), כיון שהגברת הזרם ניכרת לכל ע"י תנועת המחוג.

קעה. הגרי"ש אלישיב, הגר"ש ואזנר והגר"נ קרליץ (ארח"ש פכ"ו הע' מג), דכיון שאינו מעוניין באור הזה כלל,

גדולקען.

לח. בנין אשר בכניסתו או בחדר המדרגות נדלקת האור באופן אוטומטי על ידי עין אלקטרונית, אם נכנס לשם נכרי ונדלק האור, מותר להיכנס אחריו^{קעז}. ואם אין נכרי שנכנס לשם, וחפץ להיכנס לביתו, במקום צער גדול, יש מי שמתיר להיכנס לשם בעיניים עצומות^{קעח}.

לט. בית שמותקנת בו מערכת אזעקה, לכתחילה יש לנתקה מערב שבת כדי שלא יפעלו הגלאים ולא ידלקו נורות הביקורת כשעוברים מחדר חדר. ובדיעבד אם לא ניתקה, או שהזדמן לבית שבו לא נותקו הגלאים, בשעת הדחק מותר להסתובב בבית זה^{קעט}.

מ. להניח שקופיות על גבי מקרן שהיה דלוק מערב שבת כדי להקרינן על הקיר, יש מתירים כגון לצורך הרצאות^{קפ}, ויש אוסרים^{קפא}.

מא. בנין רב קומות שמותקנת בו משאבת מים חשמלית, יש מתירים לפתוח את ברזי המים שבבית^{קפב}, וכן דעת אחד מפוסקי ספרד^{קפג}. ויש אומרים שיש בזה חששות של חילול שבת, ולכן יש להתקין התקן שבו אין השפעה של האדם כלל בפתיחת הברז ובסגירתו על הפעלת המשאבות^{קפד}.

מב. דירה הנמצאת מתחת לפני הקרקע אשר מותקנת בשירותים משאבה השואבת את הפסולת, אם היא סוג משאבה שמופעלת רק לאחר שבית הקיבול מתמלא, מותר בשעת הצורך להשתמש בהם^{קפה}. אך אם היא סוג משאבה שמופעלת בכל פעם שמורידים את המים, אין להשתמש בשירותים אלו, ובשעת הדחק יוריד את המים כלאחר יד כגון במרפקון^{קפז}.

וכן משאבות ניקוז מים [הנקראת 'סילוקית'] שיש בדירות הנמצאות מתחת לפני הקרקע, ומופעלת מיד עם פתיחת הברז, לכתחילה צריך להתקין בה 'פיקוד שבת'. וכל זמן שלא התקין, יפתח מעט את הברז קודם השבת וישארנו כך במשך כל השבת, ואז מותר

ואין לו שום קשר למלאכה זו, והיא נפעלת בריחוק ממנו, ואין לו תועלת ממנה, אין זו מלאכת מחשבת. קעו. הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"ד סי' יד ס"ק קלח). דכיון שאינו עושה מעשה בידים [דלא כמי שפותח מקרר ונדלקת נורה], אינו אסור אלא מדרבנן [וכיבוי הוא גם משאצל"ג], משום כבוד הבריות יש להקל.

קעז. ארח"ש (פכ"ו סכ"ט), כשם שמותר ליהנות מנר שנכרי הדליק לצרכו [סי' רעו ס"א]. קעה. הליכות שבת (ח"א פכ"ב סי"ד), דאז הוי משאצל"ג, ובמקום בושה וצער גדול יש לסמוך על הרמב"ן (צד: ד"ה הא - הו"ד בסי' שיא ס"ב) שמתיר משאצל"ג משום כבוד הבריות.

קעט. הגר"נ קרליץ (ארח"ש פכ"ו הע' מז), כיון שאין לו קשר ישיר למלאכה ואין לו תועלת בה כלל.

קפ. הגרש"ז אויערבך (הו"ד בשו"ת שבה"ל ח"י סי' ס).

קפא. שבה"ל (ח"י סי' ס) וחוט שני (ח"א ספ"כ). לדעת החוט שני הוי בכלל כתיבה שאינה מתקיימת שאסורה מדרבנן. ולדעת השבה"ל יש בזה איסור זלזול בכבוד שבת.

קפב. הגרש"ז אויערבך (הו"ד בס' רבבות אפרים ח"ג סי' רסב), שכתב ששמע ממומחה שמה שאחד פותח את הברז לא משפיע כלום. ואף אם זה משפיע מ"מ אינו מתחיל הפעלת החשמל אלא רק מגביר את כחו, וכיון שהפעלת המשאבה נעשית רק אח"כ, אינו אלא גרמא דאמרו עליו בגמ' (קכ:): גרמא שרי.

קפג. הליכות עולם (ח"ד בא סכ"ד), שהביא דברי הגרש"ז הנ"ל, והביא שפ"כ במשנה הלכות (ח"ח סי' מז).

קפד. הגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ (במכתב הנדפס בחוט שני מזוזה עמ' שפ).

קפה. ארח"ש (פכ"ו סמ"ג), כיון שברוב הפעמים שמורידים את המים אינה נפעלת, הוי ספק פס"ר דלשעבר.

קפו. ארח"ש (שם), שע"י הורדת המים נפעלת המשאבה. ובשעת הדחק משום כבוד הבריות יש להתיר בשינוי.

בשבת לפתוח את הזרם חזק יותר. ואם לא פתח ברז מערב שבת, במקום צורך גדול יפתח בשינויקפז.

מג. אם מותקן בבית שעון מים מכני מותר לפתוח את ברזי המים שבביתקפח. ואם מותקן שעון מים דיגיטלי, יש אומרים שמעיקר הדין אין איסור לפתוח את הברזיםקפט. ויש אומרים שאסורקצ, אלא אם כן הוא שעון דיגיטלי עם התקן לשבתקצא * יש מפורסקי ספרד שסוברים שמצד הדין יש מקום להקל בזה, אולם חשוב להדר ולהתקין שעון מים עם התקן לשבתקצב.

מד. מזגן מסוג אינוורטר, יש אומרים שיש להמנע מלהשתמש בו בשבת, אלא אם כן התקין בו התקן לשבת שמבטל את השפעת האדם עליוקצ. יש אומרים שמעיקר הדין מותר להשתמש בוקצד. ויש אומרים שמעיקר הדין מותר להתקין מזגן כזה כמטר חצי או שני מטרים מהדלת ומהחלוןקצה.

מה. מזגן עם תרמוסטט דיגיטלי, יש אומרים שצריך להתקין לו התקן לשבתקצז.

סעיף ז

לסמוך קורה שנשברה בארוכות המיטה

א. קורה מתקרת הבית שנשברה, מותר לסומכה בארוכות המיטה [קרשים שבאורך המיטה] כדי שלא תרד יותר, אך לא כדי שתעלהקצז. והוא שיהיו רפויות שיוכל להוציאן כשירצה,

קפז. הליכות שבת (ח"א פכ"ב ס"ד), דכיון שנפעלת מיד בפתיחת הברז חשיב מעשה בידים ולא גרמא. **קפח.** הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שכג סק"א ב), אף שע"ז המים נמדדים, מ"מ אינו מודד אותם בידים. **קפט.** הגרש"ז אויערבך (מאורי אש ח"ב שער י סי' י), שנשאל אודות מונה מים מכני שהספרות זזות בסיוע זרם חשמלי, והשיב שמותר היות ויצירת זרם לרגע שמיד הוא נפסק מאליה לא חשיב כבונה אף לדעת החזו"א, והוי גרמא של פס"ר דלא ניחא ליה, כיון שהמטרה היא רק כדי לדעת כמה חייב לשלם [ולכאורה נימוק שייך גם בשעוני מים דיגיטליים של היום].

קצ. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק בגדרי מעשה פ"ז אות ג) וחוט שני (יו"ט עמ' שלד), דע"י כל פתיחת ברז מתחלפים מספרים על הצג. ומש"כ בארח"ש (פכ"ו הע' עב) להקל בשעת הדחק דהוי ספק פס"ר, מיירי בשעון שמסדר רישום דיגיטלי רק כל 100 ליטר, אך כיום כמויות מים קטנות ביותר נרשמות דיגיטלית.

קצא. שבות יצחק (שם אות ח סק"ב), שהביא שפיתחו בא"י שעון מים ללא כל פעילות דיגיטלית במשך השבת. **קצב.** הג"ר יצחק יוסף (מכתב משנת תשע"ב נדפס בקונטרס שעוני מים בשבת עמ' 42), שכתב שמצד הדין יש מקום להקל דהוי פס"ר דלא אכפת ליה באיסור דרבנן, שהרי לדעת הגר"ע עטייה והגר"ע יוסף איסור הפעלת זרם אינו אלא מדרבנן. אך חשוב להדר בזה כדי לא להיכנס להיתרים וספיקות.

קצג. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק גדרי מעשה פ"ט אות א) וחוט שני (מזוזה עמ' שעט), מפני שיש לו חיישנים רגישים שגורמים לשינויים מיידית בעוצמת פעולת המנוע, כגון ע"י פתיחת דלת וחלון.

קצד. הגר"מ הכהן רובין (הו"ד בעלון לענין הלכה גליון 225), שסובר שאין כ"כ הבדל הלכתי בינו לבין מזגן רגיל. **קצה.** הגר"ש גלבר (מח"ס ארחות שבת - הו"ד בעלון לענין הלכה שם), כיון שהשפעה על רגשי האויר החוזר מגיעים בדרך כלל רק לאחר חצי דקה או דקה, בכה"ג לא הוי בגדר מעשה בידים אלא בגדר גרמא.

קצו. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם פ"ט אות ב), מפני שבכל שינוי קטן של טמפרטורה נרשמים רישומים דיגיטליים ע"י חיישנים, ולאחר 20 רישומים מפעיל את המזגן, ולדעתו יש ברישומים אלו חשש מלאכה.

קצז. שו"ע, דתנן (קנא:): קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף [ותשבר עוד]. ופרש"י לא שתעלה, דהו"ל בונה. וארוכות המטה תורת כלי עליהן [טור].

• הרא"ש (מובא בטור) היה נזהר בזהקלד.

• השו"ע כתב שהר"מ מרוטנבורג מתיר, ואח"כ הביא שהרא"ש היה נזהר בזה.

• הט"ז (סקי"א) פסק להקלקלה.

• הא"ר (סקי"ד) כתב שיש להקל אם לא שאפשר בלא טורחקלי.

א. טוב להיזהר שלא להטיל מי רגלים על השלג אם אפשר בלא טורח, אך אם יש טורח בדבר אפשר להקל בזהקלי.

סעיף טו

לפרוס סודר על פי החבית ולהניח על גביו כלי רטוב

א. אין להניח כלי רטוב על גבי בגד שמא יבוא לסוחטו, אלא אם כן הוא בגד שלא מקפידים עליו לסוחטו כשהוא רטוב. ולכן חבית שפרוס בגד על פיה, אין להניח כלי רטוב על גבי הבגדקלח, ואפילו אם החבית ריקניתקלט, אבל מותר לפרוס על פיה בגד העשוי לכקלקל, באופן שאין איסור משום עשיית אהל [נתבאר בסימן שטו סעיף י"ג].

סעיף טז

להדק מוכין בפי הפך

א. פך שיש בו משקים, אסור להדק מוכין בפיוקמ.

סעיף יז

שימוש בספוג

א. ספוג רטוב, אין מקנחים בו אלא אם כן יש בו בית אחיזהקמא. ולענין קינוח בספוג

קלד. שאינו דומה לדריסת הרגלים כי ע"י מי הרגלים ודאי נימוח. ואף שבסעיף ט' מבואר דשרי ליתן קרח לתוך הכוס אע"פ שנימוח, הכא גרע טפי כיון דעביד מעשה [מ"ב סקמ"א].

קלה. דהוי פס"ר דלא ניחא ליה, ולא שייך לגזור בזה דא"א ליהר בזה כי כל הארץ מלאה שלג בימות החורף.

קלו. ע"פ המבואר בש"ג (כג: אות ו) דמאן שמתיר להפשיר בחמה מתיר להטיל מי רגלים בשלג.

קלז. מ"ב (סקמ"א), שהעתיק הכרעת הא"ר. ואף שהא"ר היקל ע"פ מש"כ הש"ג דמאן שמתיר להפשיר בחמה מתיר להטיל מ"ר בשלג, והרי המ"ב לעיל (סקל"ה) כתב שלדעת הרמ"א יש להחמיר שלא להפשיר שלג

בחמה, י"ל ע"פ הסברא שכתב המ"ב בסעיף י' (סקל"ו) דהכא עדיף טפי לפי שאינו מתכוון שיוזבו מימיו.

קלח. שו"ע, דאיתא בגמ' (מח). ההוא עבדא דריש גלותא דפרס דסתודר [סודר] אפומיה דכובא [קנקן] ואנח נטלא

[כלי ששואבין יין מן הכובא] עילויה גער בו רבה, א"ל ר' זירא אמאי, א"ל השתא חזית, לסוף חזייה דקא

מעצר [סוחט] ליה א"ל מ"ש מפרונקא [בגד שפורסים על הגיגית] א"ל התם לא קפיד עילויה הכא קפיד

עילויה. ופרש"י לא קפיד עליה, אם שרוי במים שהרי לכך עשוי ולא אתי לידי סחיטה.

קלט. מ"ב (סקמ"ב), דאילו יש בה מים, אסור לפרוס על פיה סודר מחשש סחיטה כמש"כ הרמב"ם (פכ"ב הט"ו).

קמ. שו"ע, דאמר רבא (קמא). לא ליהדוק איניש אודרא בפומא דשישא. ופרש"י אודרא, מוכין שסותמין בהן פי

הפך, דכיון שהמשקה הבלוע במוכין יוצא ונופל לתוך הפך והוי פס"ר דדש דניחא ליה [מרדכי סי' תכח].

קמא. שו"ע, דתנן (קמג). ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו. אם אין לו בית

אחיזה אסור דכשאוהו נסחט בין אצבעותיו [רש"י]. ומש"כ הטוש"ע גזר שמא יסחט ט"ס היא דאיתא

בגמ' דפס"ר הוא [הגר"א]. וכשיש בית אחיזה, רש"י והרמב"ם (פכ"ב הט"ו) פירשו שאפשר לקנח בלי סחיטה.

יבש, ראה הערה קמב.

ב. אין לשטוף כלים בעזרת ספוג, או כל דבר שנספג בו מים, כגון מה שמכונה 'סקוטש ברייט' [תמונה א] קמג, או כל מיני ספוגים שיש בהם סיבים צפופים והמים נעצרים ביניהם – כגון מה שמכונה 'כרית יפנית' [תמונה ב] קמד, או במברשת ששערותיה צפופות קמה. אבל מותר להשתמש ברשת העשויה מחוטי ניילון אם החורים גדולים וניכרים ואין המים נעצרים בין החוטים [תמונה ג] קמי. וכן מותר להשתמש בכרית העשויה מבליטות פלסטיק הרחוקים זו מזו [תמונה ד] קמז. אבל כרית שגופה עשוי חללים ניכרים, אם היא עטופה בכיסוי העשוי מסיבים צפופים [תמונה ה], אין להשתמש בה בשבת קמח.



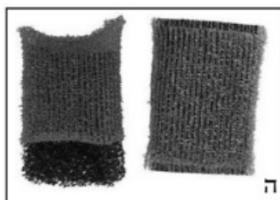
ג



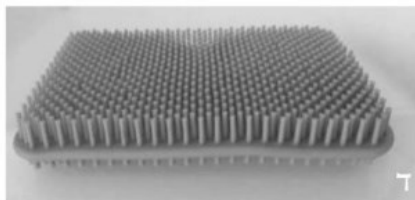
ב



א



ה



ד

ג. מותר לשטוף כלים בעזרת שקית ניילון קמט.

ד. מותר ללבוש כפפות גומי בשעת שטיפת הכלים, אבל אסור לרחוץ את הכפפות לשפשפן במים קי.

אבל הראב"ד כתב דא"א לקנח בו בלי סחיטה, אלא דהוי כצלוחית מלאה מים שמריק ממנה מים. קמב. הביה"ל (ד"ה ספוג), הביא שהא"ר (סקי"ט) והתו"ש (סקל"ב) צידדו להחמיר בזה משום לא פלוג. אמנם ברש"י (קמג. ד"ה ניטל) משמע שחילק בזה, דהא תנן (קמג.) חכמים אומרים ספוג בין כך ובין כך ניטל בשבת, ופרש"י דמייירי בספוג נגוב, ולכן הביה"ל נשאר בצ"ע.

קמג. אול"צ (פל"ד ס"ב), שש"כ (פי"ב סי"ג) וארח"ש (פי"ג סנ"ז והע' צה*), שגם בה נספגים המשקים. קמד. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק י"ד מלאכות פל"ו אות ג סק"א), אול"צ (שם) וארח"ש (פי"ג סנ"ח והע' צו), דכל שהמים נעצרים בין סיבים צפופים, סחיטתו אסורה דומיא דשער [יבואר בסעיף י"ח].

קמה. הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת פס"ב הע' 90), דומיא דשער.

קמו. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פל"ו אות ג סק"א) וארח"ש (פי"ג סנ"ט), דאין המים נידונים כבלועים בה אלא מונחים בתוכה. וכיון שהסיבים רחוקים זה מזה, אין זה דומה לשער. וכדי לנקותה, מותר להזרים עליה מים, אבל אין לשפשפה תחת זרם מים, כדין עור המבואר בסי' שב ס"ט [הגר"ש"א].

קמז. הגרש"י גלבר והגר"מ רובין (מח"ס ארח"ש - קובץ היכלא ח"ז עמ' קלט), דאין זה דומה לשער כלל.

קמח. הגרש"י גלבר והגר"מ רובין (שם עמ' קלח), שיש בסיבים הצפופים חשש סחיטה בשבת.

קמט. הגרש"י גלבר והגר"מ רובין (שם), דאין כאן סיבים צפופים, רק כפלי ניילון המונחים זה ע"ג זה.

קנ. שש"כ (פי"ב סי"ד) והגר"נ קרליץ (ארח"ש פי"ג הע' ח), ואף שבשעה שמשפשף את הכלי בידיו משתפשפת אף הכפפה, מ"מ ככה"ג שאינו מתכוין לכיבוס ואינו עוסק בניקוי הכפפה, אין על זה שם כיבוס כלל.

ה. אין להשתמש במטלית רטובה לצורך ניקוי כלים וכדומה^{קנא}.

ו. אין להשרות נייר במים כדי לקנח בו את השולחן או את גופי^{קנב}, אבל מותר להרטיב את השולחן או את גופו במים ואחר כך לנגב את המים בנייר^{קנג}. וכן מותר לספוג מים ומשקים על ידי נייר^{קנד}, וישאיר מקצתו יבש^{קנה}.

ז. להשתמש במגבונים בשבת, יש מתירים^{קני}. יש אומרים שאם הם עשויים מנייר ולא מבד יש מקום להקל בזה, ובלבד שלא יקנח בחוזק^{קני}. אבל לדעת רוב גדולי הפוסקים אין להקל בזה כלל^{קני}. ולדעתם לא מועיל לסחוט את המגבונים מבעוד יום ולהשאיר בהם לחלוחית מועטת^{קנט}. אבל מותר להרטיב את גוף התינוק במים ואחר כך לנגב את המים בנייר^{קנג} * יש מפורסי ספרד שסוברים שמותר להשתמש בהם בנחת^{קס}.

סעיף יח

פסיק רישיה דלא ניחא ליה - לסתום נקב החבית בפקק של פשתן - ליבון ביין

פסיק רישיה דלא ניחא ליה

• לדעת הערוך (ערך סבר וערך פסק - ה"ד בתוס' בשבת קג. ד"ה לא) ובכתובות ו. ד"ה האין) מותר^{קסא}.

קנא. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ב הע' לח), כיון שדרך הניקוי בה באופן דקרוב לודאי שיסחט, כמו בספוג. ועוד קנב. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פל"ו אות א סק"ט) וארח"ש (פי"ג סמ"ז), משום שמתכוין לסחיטת המים, והוי בכלל מפרק. ומש"כ האג"מ (ח"ב סי' ע) שמותר, מבואר מתוך דבריו דמייירי בסוג נייר קשה שאינו בולע את המים [מאור השבת ח"ב עמ' תקכג].

קנג. הלכות שבת בשבת (ח"ג פס"ב סמ"ב), כיון דכוונתו רק לנגב את המים ולא לסחוט את המים, והוי כסוחט לאיבוד כיון שאין לו צורך במים אלו.

קנד. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פל"ו אות א סק"ט).

קנה. שבות יצחק (שם), כדי שתשאיר אפשרות שימוש נוספת ולא יהיה איסור מוקצה בטלטולו.

קנו. הגר"מ פיינשטיין (רבבות אפרים ח"ו סי' קצד אות ג) ושו"ת מנחת אשר (ח"א סי' יד), שבירר אצל בעל מפעל שהם מיוצרים מחומר בלתי סופג כדי שלא יתפח, ואכן הנוזל טופח עליהם ואינו נבלע בהם. ובדק ומצא שבין בניגוב קל, בין בלחץ מסויים, אין הבדל בכמות הנוזלים המופרשים, וא"כ לא הוי פס"ר. ואינו מתכוין לסחיטה, שהרי אין לו ענין בכמות גדולה של נוזלים, שהרי אינו רוצה לנגב התינוק במגבת אח"כ.

קנז. שש"כ (פי"ד סל"ז), ע"פ מה שצייד הגרש"ז אויערבך (שם הע' צט) דאינו דומה למפרק שנשאר בעין כדי להשתמש בו אח"כ. [מיהו איתא בארח"ש (בירור הלכה סי' ז) שאף שבתחילה הורה הגרש"ז להיתר, מ"מ אח"כ חזר בו והורה לאיסור, כסוף דבריו בשש"כ שם דזה דומה לניגוב בצמר גפן הטבול במים שאסור].

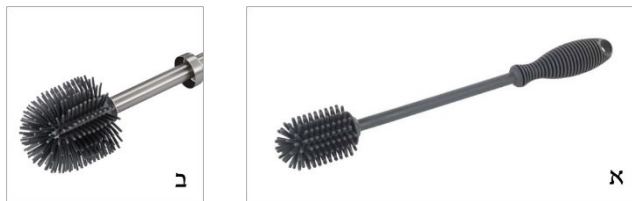
קנח. מנח"י (ח"י סי' כה), הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"ב מכתב כא אות ב), הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת פס"ב הע' 94), שבה"ל (ח"ח סי' נט), חוט שני (פל"ג סק"א) וארח"ש (פי"ג סמ"ז), לפי שהם עשויים מסיבי כותנה הסופגים את הנוזלים כמו שאר בגדי כותנה [ארח"ש]. וכיון שרטובים הרבה, כמעט שא"א שלא לדחוק ולבוא לידי סחיטה [שבה"ל]. וכיון שצריך למים היוצאים אסור מה"ת משום מפרק [חוט שני].

קנט. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק י"ד מלאכות פל"ו אות א סק"ז) וארח"ש (פי"ג הע' פא), שמא לא יסחט יפה בכל חלקי המגבון דקשה לשער את הדבר, וכמבואר ברמ"א סי' תריג (ס"ט) שאסור לשרות מפה מבע"י ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה ביוה"כ, דחיישינן שמא לא תנגב יפה ויבוא לידי סחיטה.

קס. חזו"ע (ח"ד פ"ה ס"כ), דהוי פס"ר בתרי דרבנן, דלדעתו חצי שיעור אסור מדרבנן [יבואר בסי' שמ ס"א], ולפי המאירי (קמה). ופסקי הרי"ד (קמג). אין מפרק מה"ת אלא במשקה הגדל בגוף הדבר, ולפי הרמב"ן (קיא). והרמ"ך (פ"ט הי"א) אין מפרק מה"ת רק בגדולי קרקע, וכיום המגבונים עשויים מסיבים סינתטיים. קסא. הוא הביא ראייה מדתניא (קג). התולש עולשין אם לאכילה כגרוגרת אם ליפות את הקרקע כל שהן, ופריך

י. לתת מי פה לתוך מים בכוס, יש מתירים קצב ויש אוסרים קצב. אבל אף לדעת המחמירים, מותר לשטוף את הפה עם מי פה שנתנו במים מבעוד יום קצב, וכן מותר לתת מי פה לתוך מים שבפיוקצה.

יא. לנקות בקבוק של תינוק בעזרת מברשת כאשר יש מים בתוך הבקבוק, יש מתירים דווקא במברשת ששערותיה אינן צפופות זו לזו [תמונה א] קצב. ולדעתם מותר גם כן לנקות את אסלת השירותים דווקא עם מברשת ששערותיה אינן צפופות זו לזו [תמונה ב] קצב. ויש שמתירים להשתמש במברשת ששערותיה צפופות לניקוי בקבוק של תינוק ולשפשף בה את הלכלוך בתוך המים, אבל לא לתת עליה מים או מי סבון. ולדעתם מותר גם כן להשתמש במברשת ששערותיה צפופות לניקוי אסלה ולשפשף בה את הלכלוך בתוך המים, וגם מחוץ למים מותר לשפשף באופן שלא יזובו מים על ידי לחיצה קצב.



סעיף יט

מלאכת צובע - צביעה באוכלין

מלאכת צובע

א. הצובע חוט שארכו ארבעה טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב קצט. ודווקא צבע המתקיים אבל צבע שאינו מתקיים כלל – כגון שהעביר צבע על גבי ברזל

קצא. אול"צ (פל"ה ס"ו), שביאר שהמנהג שלא להשתמש במשחה משום חשש ממרח. אך לדעתו אין לחוש בזה משום סחיטה דכיון שיש ידיה למברשת הו"ל כספוג שיש לו בית אחיזה [עי' סעיף י"ז].

קצב. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פי"ד הע' ק'), שהרי לדעת הא"ר והחכ"צ (הו"ד במ"ב סי' קכח סקכ"ג) שהתירו ליתן שמן ריחני במי הנטילה, ה"נ שרי. ואף לאוסרים שם, שאני התם דמתכוין להוליד ריח במים, משא"כ הכא שמערב את מי הפה במים רק ע"מ לדללם, ואינו מעוניין שמי הפה יתנו ריח לתוך המים.

קצג. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פל"ו אות ד סק"ב) ואר"ח"ש (פי"ז ס"ל), משום שמוליד ריח במים.

קצד. שבה"ל (ח"א סי' קלו), שסובר שהעיקר כהברכ"י (סי' תקיא סק"ה - הו"ד בשע"ת סי' קכח סק"ח) שאין לתת בשמים במים העומדים לרחיצה משום מוליד ריח במים, אך אם נתונים מע"ש מותר לרחוץ בהם. וכל שאין בו חומר מחטא אינו אסור משום רפואה [חוט שני ח"ד פפ"ט סקמ"ז].

קצה. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פל"ו אות ד סק"ב). כנראה משום שאז כוונתו רק להעביר הטעם המרוכז.

קצו. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פי"ב הע' מה"מו), דאם השערות נפרדות זו מזו ואינן כגוף א' ממש והמים יוצאים גם בלי סחיטה, לא שייך בזה איסור סחיטה. דכל דבר שאינו בולע ואין נפחו משתנה מחמת המים הנכנסים, הרי זה דומה לצינור דק של גומי שמריק ממנו מים, ואין כלל חשש של איסור סחיטה.

קצז. שש"כ (פכ"ג סט"ז), ע"פ דברי הגרש"ז אויערבך הנ"ל.

קצח. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק י"ד מלאכות פל"ו אות ג ס"ק ב"ג), משום שהסחיטה נעשית בפס"ר שאין לו צורך בה, וגם אינה ניכרת בתוך המים שחוזרים ונכנסים למברשת.

קצט. רמב"ם (פ"ט הי"ג), דתנן (קה): שיעור הצובע כמלא רחב הסיט כפול, ופירש הרמב"ם שהוא ד' טפחים.

או נחושת – פטורי.

ב. העושה עין צבע, כגון ששם קנקנתום לתוך מי עפצים שנעשה הכל שחור חייב, ויש מי שאומר שאינו חייב משום צובע אלא כשצובע דבר אחר ועל ידי זה נגמר מלאכת הצבע, אבל הצובע מים אינו חייב משום צובע.

ג. אין להשתמש בסבון אסלה ריחני הצובע את המים, שמניחים באסלה או במיכל מי ההדחה [ניאגרה]⁷¹. ואם שכח להוציאו לפני שבת וכדומה, יוציאנו כלאחר יד, ואם אינו יכול, מותר להוריד את המים, בפרט אם הוא רק מוליד ריח ואינו צובע את המים. * לדעת פוסקי ספרד מותר להוריד את המים באסלה אף שיש בה סבון ריחני הצובע את המים.

ד. משקפיים שעדשותיהן מחליפות צבע בשמש, ויש מי סובר שאין להרכיבם בשבת. אבל לדעת שאר גדולי הפוסקים אין איסור בדבריהם.

צביעה באוכלין

צביעה באוכלין

• השבלי הלוקט (סי' פו) כתב בשם היראים שאין דרך צביעה באוכלין ולכן מותר ליתן כרכום בתבשיל, וכן פסק השו"ע.

• לדעת המהר"א מיניץ (ה"ד בד"מ אות ב) אסור ליתן יין אדום לתוך יין לבן משום צובע, וכן צידד הנשמ"א (כלל כד סק"ג) שיש איסור צביעה באוכלין.

ה. אין צביעה במאכלים ובמשקים, ולכן מותר לשים כורכום בתבשיל, וכן מותר לשים

- ו. רמב"ם (שם), ומקורו מדין כותב, דתנן (קד): כתב בדבר שאינו מתקיים פטור [מ"מ].
- זא. רמב"ם (פ"ט הי"ד), דתניא בתוספתא (פי"ב הי"ב) א' נתן את הדיו וא' נתן את המים וא' נתן את הקנקנתום ב' האחרונים חייבין, ופירש הרמב"ם דחייבין משום צובע.
- רב. ראב"ד (שם), שהקשה עליו דהא ילפינן (עד): מלאכת מבשל מבישול סממנין שהיה במשכן, ולפי הרמב"ם תיפוק מיניה מלאכת צובע. והשורה דיו וסמנין אינו חייב משום צובע אלא משום לש כדמשמע בגמ' (יח).
- רג. הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה כאן הע' לג), הגרי"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"י הע' מ) ושבה"ל (ח"ח סי' קסז), משום צובע, דניחא ליה מזה, ומשום מוליד ריח במים.
- רד. הגרי"ש אלישיב (מאור השבת ח"ד עמ' תקפה), משום כבוד הבריות, דהוי רק מדרבנן, שאין הצבע מתקיים.
- רה. ארח"ש (פ"ט הע' צה), שנתברר להם ממומחים שחומר זה אינו מפיץ ריח ע"י נתינת ריח במים, אלא ריחו מתנדף באויר ועי"ז מבשם את החדר, ולאחר זמן פג הריח שבשכבה החיצונית, וע"י הורדת המים נשטפת השכבה החיצונית ומתגלה שכבה פנימית שיש בה ריח. וא"כ אין שום צורך ותועלת בריח זה במים.
- רו. אול"צ (ח"א סי' כט) וחזו"ע (ח"ה פ"א ס"ט). באול"צ מבואר דהוי פס"ר בתרי דרבנן בכח שני, דאין איסור מה"ת לצבוע מים אלא כשראו לצבוע בהם, כעין הצבע, ועוד דאינו מתקיים. ולדעת החזו"ע מסיר המונע נחשב גרמא, וא"כ הוי פס"ר בגרמא, ומטעם זה כתב שאין לחוש למוליד ריח, ואין צורך בריח זה במים.
- רז. הגרי"ש אלישיב (ה"ד בשו"ת אבני ישפה ח"ב סי' לט), כי יש כאן ממש צבע שמתפזר, וההוכחה לכך היא שכאשר נמצאים בפנים הוא נשאר צבוע עד שחזור להיות בהיר, כלומר דלא חשיב אינו מתקיים כלל.
- רח. אג"מ (ח"ג סי' מה), הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ח הע' ע) חוט שני (פ"כ סק"א עמ' קנז) וארח"ש (פ"ט ס"ו). האג"מ ביאר דלא נצבע כלום שהרי המראה הראשון בא בחזרה וכן חוזר חלילה כמה פעמים. לפי הגרשז"א מותר משום שאין האדם עושה פעולה מיוחדת ע"מ לצבוע. ולדעת החוט שני גרע טפי מכתב שאינו מתקיים, שאף כלפי הרגשת האדם אין נראה שנעשה כאן איזה פעולת התחדשות.
- רט. הד"מ (סק"ב) הביא ראייה מס' שיט (סט"ו) שמותר ליתן חלמון ביצה לתוך חרדל אע"ג דעושה לו מראה.
- רי. דהא איתא בגמ' (עה): דהשוט חייב משום צובע את בית השחיטה, ואף שהוא בשר. והוסיף שביראים

דינים הקשורים לנסיעה לבית החולים

יג. עדיף לקרוא לנכרי שיסיע את החולה או את היולדת לבית חולים – אף אם צריך להתקשר אליו – מאשר לקרוא לישראל שיסיענו^{קנח}, אלא אם כן הנכרי עלול להתעכב^{קנט} לפני ספרד לכאורה עדיף להסיע את החולה או את היולדת על ידי ישראל^{קס}.

יד. הנוסע לבית החולים עם נהג מונית נכרי, מותר לו לקחת עמו כסף על מנת לשלם לנכרי. ועדיף לקבוע עמו מחיר ולא להפעיל מונה, ובגמר הנסיעה ישלם עבורה, ואין לו לקחת את עודף הכסף. וטוב לבקש מהנכרי שיסכים לקבל את התשלום במוצאי שבת^{קסא}.

טו. חולה שיש בו סכנה הזקוק לנסוע לבית החולים, מותר לקרוב משפחה – או לכל אדם אחר שיש לו אימון בו – לנסוע עמו^{קסב}. [דין ליווי יולדת בנסיעה יבואר בסימן של סעיף א]

טז. לכתחילה יש לנסוע לבית החולים הקרוב ביותר אם הרופאים שבו אינם פחות מומחים מאלו הנמצאים בבית החולים הרחוק יותר. אך אם החולה או יולדת מרגישים שיטפלו בהם יותר טוב בבית החולים המרוחק, או שהרופאים שבו יותר מומחים, מותר לנסוע אליו, אפילו אם ניתן להגיע לבית החולים הקרוב ברגל^{קסג}. אבל אסור לנסוע לבית חולים רחוק מחמת דבר שאינו נוגע לצרכי רפואתם, כגון שהוא קרוב להוריהם, או מחמת הכשרות המהודרת שבו^{קסד}.

יז. חולה שיש בו סכנה או יולדת שנוסעים בשבת לבית החולים לצורך פיקוח נפש מחוץ לתחום, או בתוך התחום אלא שאין במקום עירוב שאפשר לסמוך עליו, אם הנהג הוא יהודי, מותר להם לקחת רק דברים שהם נצרכים לפיקוח נפש, כגון מסמכים, טופסי בדיקות וכיוצא בזה, או מסמכים כדי להתקבל לבית החולים. אבל שאר דברים אף שנצרכים להם לשבת, אם אין בהם צורך לפיקוח נפש – כגון יין לקידוש, או ספר ללמוד, או בגדים ליולדת לאחר הלידה וכדומה – אסור.

אמנם אם הנהג הוא נכרי, והוא עושה את ההוצאה, כלומר שמוציא את הדברים מן הבית לרכב, וגם מוציא את הדברים מן הרכב ומכניסם לתוך מחיצות בית החולים, או שנכנס עם הרכב לתוך מחיצות בית החולים, מותר להם לקחת את כל הדברים שנצרכים להם לשבת^{קסה}.

יח. אם אין נכרי, ויש לו רכב פרטי, עדיף לנסוע בו מאשר להזמין אמבולנס^{קסי}, אלא

קנח. חוט שני (פ"ט סק"ג אות ד), ארח"ש (פ"כ סע"ז) ותורת היולדת (פ"ג ס"א), דע"י נכרי יש חילול רק במה שמתקשר אליו, משא"כ בנסיעה ע"י ישראל כל לחיצה היא חילול שבת.

קנט. ארח"ש (שם), כמבואר ברמ"א שבמקום דיש לחוש שיתעצל הנכרי אין לעשות ע"י נכרי.

קס. שהרי לדעת השו"ע ופוסקי ספרד יש להשתדל לחלל שבת ע"י ישראל ולא ע"י נכרי כנ"ל.

קסא. ארח"ש (פ"כ סע"ז), דטלטול העודף הוי טלטול מוקצה שלא לצורך פקו"נ.

קסב. שש"כ (פ"מ ספ"ב) וארח"ש (פ"כ סכ"ח), דיש לחוש שמא תטרף דעתו אם לא ילוו אותו לביה"ח [שש"כ]. ועוד משום שהמלווה יכול לזוז את הרופא שלא יתעכב [ארח"ש (שם הע' לד) בשם הגרשז"א].

קסג. שש"כ (פ"מ סס"ג) וארח"ש (פ"כ סכ"ט), משום שיש בזה ישוב הדעת של החולה והיולדת.

קסד. הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"ב פכ"ט הע' 52) ושבה"ל (ח"ח סי' פח ס"ג), שלא התירו הדלקת נר לצורך יולדת רק לצורך הטיפול הרפואי שלה [הגר"ש"א].

קסה. חוט שני (פצ"א סק"א עמ' רמה) וארח"ש (פ"כ ספ"ב וספ"ה).

קסו. חוט שני (פפ"ט סק"ד עמ' קסב אות ד) וארח"ש (פ"כ סע"ח), כדי למעט בחילול שבת, כגון חיג הטלפון

אם כן קיים חשש שתלד בדרך קסי. ובמקום שאין עירוב, ישתדל להביא את מפתחות הרכב ורשיון הנהיגה שלו אל הרכב כלאחר יד – כגון בין החגורה למכנסיים או מתחת לכובע קסח.

יט. אם בשעת פתיחת דלת הרכב נדלקת נורה, אם הזמן בהול יפתח כדרכו בחול, אך אם יש שהות יבקש מנכרי או מקטן [עדיף שאינו בנו או בתו של החולה או של היולדת] שיפתח, ואם אין נכרי או קטן יפתח בשינוי קסט. ולאחר שנכנס לרכב, לפני שסוגר את הדלת, ילחץ בשינוי על המתג שגורם לכך שהאור יישאר דלוק קע.

כ. אם חלונות הרכב אינם נפתחים אלא על ידי מתג חשמלי, במקום שחום הרכב קשה מנשוא והנהג מרגיש שאין לו יישוב הדעת באופן זה, או שהחולה או היולדת חשים ברע מחמת החום הכבד, מותר לפתוח את החלונות על ידי לחיצה על המתג בשינוי קעא.

כא. הגיע ברכבו הפרטי לבית החולים, אין לחנות במקום שיכול להפריע לרכבי הצלה קעב. אם יש שם נכרי, ירמוז לו שלא בדרך ציווי לכבות את המנוע ולנעול את הרכב, כגון שיאמר 'חבל על הדלק', או 'אולי יגנבו את הרכב', או 'כל מי שיכבה את המנוע וינעל את הרכב לא יפסיד קעג' * יש מפוסקי ספרד שסוברים שמותר לומר לנכרי בפירוש שיכבה את המנוע קעד.

אבל אם אין שם נכרי, יש אומרים שמותר לכבות את המנוע בעצמו קעה, אלא אם כן על ידי זה נדלקת אחת הנורות החשמליות, כגון נורות שבלוח הבקרה קעי. ויש שציידו שמותר לכבות את המנוע בשינוי קעז * לדעת פוסקי ספרד אין לכבות את המנוע על ידי ישראל קעח.

ויש להתיר ללחוץ על כפתור המפעיל את הנעילה החשמלית של הדלתות על ידי

להזמין אמבולנס, הרישום בתחנת האמבולנס, והנסיעה מתחנת האמבולנס לבית החולה או היולדת.

קסז. תורת היולדת (פ"י ס"א).

קסח. שש"כ (פ"מ סע"ח).

קסט. ארח"ש (פ"כ סצ"ב), דנכרי עדיף מקטן, וקטן עדיף מאשר ע"י שינוי כנ"ל באות ד"ה.

קע. שש"כ (פ"מ סס"ז) וארח"ש (שם), כדי שהאור לא תיכבה עם סגירת הדלת ולא תידלק עם פתיחתה.

קעא. ארח"ש (פ"כ סצ"ג), דאפשר שיש בזה חשש סכנה. וזה עדיף מהפעלת המזגן שנעשות בו יותר הבערות.

קעב. שש"כ (פ"מ ס"ע) וארח"ש (פ"כ הע' קכ).

קעג. שש"כ (פ"מ הע' קנא) וארח"ש (פ"כ ס"פ), כמבואר בסי' שז (סכ"ב).

קעד. חזו"ע (ח"ג פט"ו סק"א), דכיון דהוי משאצל"ג, הוי שבות דשבות במקום הפסד.

קעה. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"מ הע' קנג), שרק גורם לכך שלא תיווצר אש חדשה, ובמקום הפסד יש להקל.

ושם מובא עובדא שהחזו"א הורה לכבות המנוע, אך לא נתברר שם טעמו.

קעו. שש"כ (פ"מ סע"ב), דאין בהדלקת נורות אלו משום צרכי החולה.

קעז. ארח"ש (פ"כ הע' קכ), שהרי לדעת החזו"א יש בכיבוי המנוע חשש מלאכת סותר מצד ניתוק המעגל

החשמלי, אלא שאין זו מלאכה דאורייתא דהוי משאצל"ג. ולכן אפשר שיהיה היתר לכבותו בשינוי, דבמקרים

מסויימים התירו מלאכה בשינוי במקום פסידא, שאם לו נתיר לו עלול להיכשל במלאכה דאורייתא מתוך

שבהול על ממנו, כמבואר בסי' רסו (סי"א) שאם היתה חבילתו מונחת על כתפו וקידש עליו היום רץ עד

ביתו וכי מטי לביתיה זורק לה כלאחר יד.

קעה. אול"צ (פל"ו סיי"ח) וחזו"ע (ח"ג פט"ו סק"א), כיון שאין זה לצורך החולה.

שינויקעט. ויש שציידדו שמותר לטלטל את מפתחות הרכב בשינויקפ. ובמקום שאין עירוב ישאיר את רשיון הנהיגה שלו ברכב קפא.

כב. אם אין נכרי ואין לו רכב, עדיף להזמין אמבולנס מאשר לבקש משכנו שהוא בעל רכב שיסיע את החולה, אם אותו שכן יצטרך לקום משנתו, או שמחמת זה יצטרך להישאר מנותק מבני ביתו במשך השבת קפב.

כג. אם צריך לטלפן למונית או לאמבולנס ואין הדבר בהול, אם יש נכרי עדיף לבקש ממנו שיטלפן. ואם אין נכרי יבקש מקטן שאינו בנו או בתו של החולה או של היולדת. ואם אין, יבקש מבנו או בתו הקטנים שיחייגו בשינוי – כגון על ידי קיסם או מפתח. ואם אין קטן, יחייג בעצמו בשינויקפג. ויש לדבר בשיחה רק מה שנצרך קפד. ובגמר השיחה אסור לעשות כל פעולה לניתוק השיחה קפה.

כד. חולה או יולדת שהשתחררו מבית חולים בשבת, אסור להם לחזור לביתם ברכב אשר יהודי נוהג בו. ולחזור ברכב אשר נכרי נוהג בו, אם הם במצב של חולה שאין בו סכנה, מותר – אם הוא בתוך התחום – כדי שלא יצטרכו להסתובב שם במשך כל יום השבת. אבל אם התברר שהוא בריא, אין היתר לנסוע חזרה על ידי נכרי. וראוי שהנהלת בית החולים תיעדד מקום מסודר שניתן להמתין בו עד מוצאי שבת קפז. ואסור לבקש מיהודי שיכתוב להם או שידפיס להם תעודת שחרור קפז.

כה. רופא או כונן שיש לו תורנות בבית החולים באמצע השבת, יש אומרים שהוא מחוייב לשהות בבית החולים או בבית הסמוך לו מתחילת השבת – אם אפשר – כדי שלא יצטרך לנסוע בשבת קפח. ויש מתירים שיהיה בביתו בכניסת השבת, וכשיגיע זמן

קעט. ארח"ש (שם), דהוי מלאכה בשינוי במקום שאדם בהול על ממונו כנ"ל. וכאן הוי הפסד מרובה, שהרי אם יגנב רכבו לא יקבל דמי ביטוח כיון שלא נעל אותה.

קפ. ארח"ש (פ"כ הע' קכ), שציידדו שמקום הדחק גדול כזה ניתן לסמוך על הביה"ל (סי' רסו סי"ג ד"ה פן) שמתיר לטלטל ברגל ארנק שמצא בשבת, דהוי טלטול בגופו, אע"פ שהחזו"א (סי' מז סקי"ג) אוסר.

קפא. שש"כ (פ"מ סע"ח), דאין בהוצאתו צורך לחולה.

קפב. הגרש"ז אויערבך (מנח"ש מהדו"ק סי' ז - שש"כ פ"מ הע' קפד) והגר"י קניבסקי (תורת היולדת פ"י הע' ב), דאף שנסיעה ע"י שכן חוסכת מלאכות רבות, מ"מ אין לגרום לשכן צער ולבטלו מעונג שבת כדי למנוע חילול שבת שהתורה התירה. ודלא כדעת הגר"פ עפשטיין (הו"ד בשש"כ שם) שיש להעיר את השכן.

קפג. ארח"ש (פ"כ ספ"ו), דנכרי עדיף מקטן, וקטן עדיף מאשר ע"י שינוי כנ"ל באות ד"ה.

קפד. תורת היולדת (פ"ט ס"ה). בשש"כ (פ"ב הע' קיד) הביא בשם הגרש"ז אויערבך שא"צ לצמצם במילים ולשקול כל מילה, דאחרי שנוצר הקשר הטלפוני, אין בו איסור אם יוסיף לדבר. אמנם דבריו נאמרו בזמן שהטלפון פעל כולו על בסיס מעגל חשמלי, וברגע שנוצרה שיחה, המעגל נשאר מחובר למשך כל השיחה. אבל כיום בזמן שהקו פתוח פועלים כמות עצומה של מעגלים אלקטרוניים קצוצים המעבירים את השיחה מצד לצד. והדיבור משפיע על צורת המעגלים האלקטרוניים שעוברים.

קפה. שש"כ (פ"ב סמ"ב), דאין זה נוגע לפקו"נ.

קפו. חוט שני (פפ"א סק"י), שש"כ (פ"ו סי' ופ"מ ס"ג) וארח"ש (פ"כ סצ"ט), דאין זה פקו"נ.

קפז. שש"כ (פ"מ סנ"ד).

קפח. אג"מ (ח"א סי' קלא), דכיון דשבת רק דחויא אצל פקו"נ, יש למעט מעשיית מלאכות לצורך פקו"נ.

התורנות יסע בשבת קפ"ט, אך אם אפשר עדיף שנכרי יסיענוקצ. אמנם אם אין זה אלא מקרה חד פעמי, טוב שישזהה בבית החולים או בסמוך אליו מכניסת השבת קצא.

סעיף יג

זריזות בחילול שבת - לתקן דבר על ידי החילול

א. מחללים שבת בדבר שיש בו סכנה אפילו אם מתקן עמו דבר אחר, כגון שפרס מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר ותפס עמו דגים, וכן כל כיוצא בזה קצב.

ב. אם נפל תינוק לבור, עוקר חוליה שסביב הבור ומעלה אותו, אף על פי שהוא מתקן בה מדרגה בשעת עקירתו. וכן אם ננעלה הדלת בפניו, שובר את הדלת ומוציא אותו, אף על פי שהוא מפצל אותה לעצים דקים הראויים למלאכה קצג. ואפילו אם היה צריך שתהיה מדרגה בבור או שהיה צריך לנסרים ולקיסמים מותר קצד.

להתכוון גם להצלה וגם לתפוס דגים לתקן מדרגה או לתקן עצים

. לדעת בה"ג (הל' שבת פכ"ג), הרוקח (סי' קט), הר"ן (שבת לח. ד"ה מתני' השני - ה"ד בגרעק"א) מותר קצה.

. לדעת הרי"ף (יומא ה.), הרמב"ם (פ"ב ה"ז), הרא"ש (שם פ"ח סי' טו) ורי"ו (ני"ב ח"ט) אסור קצו.

ג. אין לפרוס מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר אם הוא מתכוון לתפוס עמו דגים וכדומה קצי. ויש מתירים בזה קצב. אמנם אם הוא מרבה בפעולה בשביל זה, אסור לכל הדעות קצט.

קפט. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"מ הע' עא) וארח"ש (פ"כ סע"א), כדי שהוא ובני ביתו לא יתבטלו מעונג שבת, דחשיב דבר מצוה, והרי אינו עושה שום מעשה בקום ועשה בע"ש לגרום לחילול שבת למחר.

קצ. ארח"ש (שם).

קצא. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"מ הע' עא) וארח"ש (שם).

קצב. שו"ע, דתניא (יומא פד): ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו ואע"ג דקא צייד כוורי [דגים].

קצג. מ"ב (סקל"ח), דתניא (שם) ראה תינוק שנפל לבור עוקר חוליה ומעלהו ואע"ג דמתקן דרגא [מדרגה], ראה שננעלה דלת בפני תינוק שוברה ומוציאו ואע"ג דקא מיכוין למיתבר בשיפי [נסרים]. ואף שהמג"א (סק"ח) כתב שבהגמ"ר (סי' תסד) מבואר דבזה"ז אין להקל בזה דאין אנו בקיאים לומר שיש סכנה בדבר, מ"מ בא"ר (סק"ח) מבואר דאף בזה"ז קי"ל הכי.

קצד. מ"ב (שם), כמש"כ רש"י (שם) ד"ה למיתבר בשיפי, נסרים שצריך להם.

קצה. הם גורסים פורש מצודה ומעלהו ואע"ג דמתכוין לצוד כוורי. וביאר הר"ן דכיון שמלאכה של פקו"נ מלאכת מצוה וחובה היא עליו, לפיכך אע"פ שהוא מתכוין עם אותה מלאכה למלאכה אחרת שהיא אסורה בשבת התירו חכמים כדי שלא ימנע בשום ענין מחובת פקו"נ המוטלת עליו.

קצו. הם גורסים שובר דלת בפני התינוק ואע"ג דקא מיתבר ליה שיפי, ולא אע"ג דקא מיכוין למיתבר בשיפי כדאיתא לפנינו. משמע שאף אם צריך לזה מותר, אבל אם מתכוין לזה אסור.

קצז. מ"ב (סקל"ח), שכתב דשרי כיון שאינו מכין לזה. ואף דאיתא בסי' שיח (ס"ב) שהשוטט בשבת לחולה מותר לבריא לאכול ממנו חי ומסתימת הדברים משמע אפי' אם הבריא התכוין לזה בשעת שחיטה, צ"ל שלא נאסר אלא לכיון למלאכה שאינה נצרכת להצלה כגון צידת דגים וכדומה, אבל השחיטה גופא נצרכת לחולה ואינו מתכוין למלאכה אחרת שאינה נצרכת לפקו"נ, ועי' במילואים שבסוף הספר.

קצח. שעה"צ (סקי"ז), שהביא שיש דעות בזה בין הראשונים.

קצט. שעה"צ (שם), מדעת עצמו.

סימן של דיני יולדת בשבת

סעיף א דיני יולדת בשבת

- א. יולדת דינה כחולה שיש בו סכנה, ומחללים עליה את השבת לכל מה שצריכה^א.
- ב. קוראים את המיילדת ממקום למקום^ב, אפילו חוץ לתחום שלש פרסאות^ג, ומיילדים אותה^ד.
- ג. מותר להדליק נר ליולדת כדי שלא תשב בחושך, ואפילו היא עיוורת^ה.
- ד. כאשר מחללים שבת לצורך יולדת, בכל מה שיכולים לשנות משנים, כגון אם צריכים להביא לה כלי מביאתו לה חברתה תלוי בשערה^ו. אמנם אם אינו נעשה בזריזות בשינוי כמו בלא שינוי, מצוה לעשות בלא שינוי למהר את הדבר בכל כחו^ז * יש מפוסקי ספרד שסוברים שרק במה שעושים ליולדת בשעת הלידה יש לעשות בשינוי במקום שאפשר, אבל מה שעושים לפני הלידה – כגון כשמתקשרים לאמבולנס או כשמסיעים אותה – אין צריך לעשות בשינוי^י.
- ה. מן הראוי לאשה שהגיעה לחודש תשיעי שתכין בכל ערב שבת את כל הדברים הנצרכים לה^ט לתוך תיק. ויש להקפיד שלא יהיו בתוכו דברי מוקצה^י.
- ו. מעוברת בחודש התשיעי סמוך ללידתה, אם אין קושי בדבר, מן הראוי שתשהה בשבת בקרבת בית החולים כדי להימנע מנסיעה בשבת, אבל אינה חייבת בכך אם יש קושי בדבר^{יא}, או שיכולה לנסוע בשבת על ידי נהג נכרי^{יב}.

-
- א. שו"ע, דתנן (קכח:) מילדין את האשה בשבת ומחללין עליה את השבת.
- ב. שו"ע, דתנן (שם) קורין לה חכמה ממקום למקום. ופרש"י חכמה, מילדת.
- ג. מ"ב (סק"ב) ושעה"צ (סק"א), ע"פ הפמ"ג (מ"ז סק"ב).
- ד. שו"ע, דתנן (קכח:) מילדין את האשה בשבת.
- ה. שו"ע, דתניא (שם) היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר, ופריך פשיטא, ומשני לא צריכא בסומא, מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קמ"ל איתובי מיתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזיא חבירתא ועבדה לי. וקים להו לחז"ל דיתובי דעתא דיולדת הוא מילתא דמסתכנא בה בלא"ה [רמב"ן תוה"א שער המיחוש].
- ו. שו"ע, דתניא (שם) אם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה בשערה [כורכת הכלי בראשה בשערה - רש"י], ופריך תיפוק ליה משום סחיטה, ומשני רב אשי מביאה לה בכלי דרך שערה דכמה דאפשר לשנויי משנינן.
- ז. מ"ב (סק"ה), ע"פ המ"מ (פ"ב הי"א), וכנ"ל בסי' שכח (סי"ב).
- ח. אול"צ (פל"ו ס"ג), כיון שעצם הלידה דבר טבעי הוא ואין החשש גדול החמירו בו חכמים והצריכו שינוי כמבואר במ"מ (פ"ב הי"א). אבל קודם הלידה, שיש יותר חשש שתסתכן אם לא יעשו את הדברים הראויים לה, דינה ככל חולה שייב"ס שמחללין עליו את השבת בלא שינוי לדעתו [עי' סי' שכח ס"ב].
- ט. מ"ב (סק"א), ע"פ ספר חסידים (סי' תתנה), דשמא יזדמן לידתה בשבת ולא תצטרך לחלל שבת.
- י. ארח"ש (פ"כ ספ"א). ואם נוסעת לחוץ לתחום ובמקום שאין עירוב, עי' מה שכתבנו בסי' שכח (סי"ב).
- יא. חזו"א (הו"ד בשש"כ פל"ו הע' יג) והגרי"ש אלישיב (קו"ת ח"א סי' מג).
- יב. הגרי"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"ב פכ"ט הע' 105), דבכה"ג א"צ לעקור ממקומו בע"ש לכך.

ז. יולדת הנוסעת לבית החולים ללדת, מותר לבעלה או לאמה לנסוע עמה^י. ויש לנסוע עמה אף על פי שהיא אומרת שאינה צריכה לכך^י * יש מפוסקי ספרד שסוברים שמותר להתלוות אליה אם היא מבקשת שילוו אותה^י. ויש מתירים אפילו אם היא שותקת^י. אך אם היא נוסעת עם ליווי – כגון עם בעלה – אסור לעוד אדם להצטרף גם לנסיעה, אלא אם כן יש צורך לכך מחמת מצבה, כגון שצריכה גם לאמה משום ישוב דעתה, או לאביה שיעזור בהחלטה כשיש צורך בכך, והכל לפי העניין^י.

ח. תומכת לידה המדריכה את היולדת בתנועות ותנוחות גוף שונות כדי להקל על הלידה ועל הכאבים הכרוכים בה, אם היולדת נפחדת מאד והנהג נכרי, יש מקום להקל שתצטרף לנסיעה לבית החולים בשבת. ובמקרה של הריון מסובך והפחד של היולדת מוצדק, מותר לטלפן אליה ושתסע ברכב. אך לכתחילה יש לדבר על לב היולדת שתעשה כאמותינו שילדו על ידי תפילה וראויה השבת שתגן^י. ובכל מקרה יש לדון לגופו ולעשות שאלת חכם לפני השבת^י.

ט. אם פסקו הצירים באמצע הנסיעה, אם הנהג נכרי, יש מקום להתיר להמשיך את הנסיעה לבית החולים^כ. ואם הנהג הוא יהודי, יש אומרים שחייבים לעצור את הרכב ולהיכנס לבית הסמוך ולא להמשיך לנסוע^כ אם היא נמצאת במקום ישוב שתוכל להישאר שם^כ, אלא אם כן נוסעת באמבולנס שאז מותר לה לשוב עמו לתחנת האמבולנס^כ. ויש אומרים שמותר לה להמשיך לנסוע לבית החולים גם אם הנהג יהודי * יש מפוסקי ספרד שכתבו שאם פסקו הצירים תאמר לנהג שיחזיר אותה לביתה, ואפילו אם הוא יהודי^כ. [שאר דיני נסיעה לבית חולים נתבאר בסיומן שכח סעיף י"ב]

י. אם מחלקת היולדות של בית החולים נמצאת בקומה גבוהה, והיולדת עדיין אינה במצב של חולה שיש בה סכנה, אך אין בכוחה לעלות ברגל, אם אין הדבר בהול, יבקשו מנכרי להזמין מעלית עבורה. ואם אין שם נכרי וקשה לה להמתין, ראוי ללחוץ על

-
- יג. חזו"א (קובץ אגרות ח"א סי' קמא) ואג"מ (ח"א סי' קלב), משום יתובי דעתא, כשם שמותר להדליק נר ליולדת ליישב דעתה כנ"ל. וגם אפשר שבאמצע הדרך יתגברו הצירים ותסתכן מחמת הפחד.
- יד. חוט שני (פצ"א סק"א עמ' רמג), דאין להשאיר אדם בסכנה לבד שמא יצטרך עזרה או איזו הכרעה.
- טו. אול"צ (פל"ו סכ"ג), דכל דהוא ליתובי דעתה עבדינן.
- טז. חזו"ע (פ"ג פט"ו סק"א), דמה שהיא שותקת הוא משום שחוששת שהיא גורמת לו איסור בנסיעתו עמה.
- יז. חוט שני (פצ"א סק"א עמ' רמד), וכן צידד הגרי"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' קסב).
- יח. הגרי"ש אלישיב (מלכים אמניך פ"ה הע' לה), דיש צרכים שהם בגדר פיטוק וקשה להתירם מחמת יתובי דעתיה, בפרט אם אינה נפחדת.
- יט. שש"כ (פל"ו סי"א) וארח"ש (פ"כ ס"ז).
- כ. תורת היולדת (פ"ג הע' ב), לפי שלדעת הרופאים יש לבדוק באולטרסאונד אם העובר נמצא במצוקה.
- כא. מנח"ש (מהדו"ק סי' צא הע' 17), שהרי שאין זה מצב של פקו"נ יותר.
- כב. שש"כ (פל"ו ס"ח) ותורת היולדת (פ"ג הע' ב).
- כג. תורת היולדת (שם), שסובר שמותר לאמבולנס לחזור מביה"ח לתחנתו [נתבאר בסי' שכט ס"ט].
- כד. הגר"מ שטרנבוך (תורת היולדת שם), שסובר שהפסקת הצירים אינה מוציאה מידי ספק, ועוד שהצירים עלולים כל רגע להתחדש.
- כה. חזו"ע (ח"ג פט"ו ס"ב), ע"פ השש"כ (פל"ו ס"ח) שכ"כ אם א"א להישאר שם וביתה קרוב יותר מביה"ח.

הכפתור בשינוי כגון במרפק או על ידי מפתח וכיוצא בזה^י.

יא. מותר לתת לילדת בשבת זריקת אפידורל המקילה על כאבי הלידה אם היא כבר באמצע תהליך הלידה וסובלת מכאבים גדולים ואומרת שאינה יכולה לסובלם^י. אך אין למחות ביד היולדות המבקשות זריקה זו בשבת בשעה שעדיין אינן סובלות מכאבים בלתי נסבלים^י. יש מפוסקי ספרד שכתבו שמוותר לה לכתחילה לבקש זריקת אפידורל כדי שלא תרגיש כל כך בחבלי לידה^י. ואם בדיקת הדם שעושים לפני הזריקה נעשית על ידי נכרי, מותר בכל ענין. ולכתחילה ראוי לחתום על טופס ההסכמה המאפשר לקבל זריקה זו בשעת הרשמה ללידה. ובאם לא עשתה כן, תשתדל לחתום בשינוי – כגון ביד שמאל – וגם נכון שתחתום בקיצור כגון על ידי סימון כלשהו בלבד^י.

יב. אין להתחיל לעשות זירוז ללידה בשבת – ואף לא בערב שבת סמוך לכניסת השבת – אלא אם כן קיימים סכנה או חשש סכנה לעובר או לילדת^י.

יג. ניתוח קיסרי, במקום שאפשר יש לדחותו עד אחר השבת אלא אם כן קיימים סכנה או חשש סכנה לעובר או לילדת. ואם היולדת יכולה לקבוע את מועד הניתוח, אל תקבע אותו בשבת^י, ולכתחילה אם אפשר יש לקובעו בשלשת הימים הראשונים של השבוע^י.

סעיף ב

ליילד נכריות - לרפא נכרים

א. אין ליילד נכריות בשבת ואפילו בשכר^י, ואפילו בדבר שאין בו מלאכה מדאורייתא^י,

- כו. ארח"ש (פ"כ סצ"ז).
- כז. שבה"ל (ח"ט סי' עה) וחוט שני (פפ"ט סק"ט עמ' קפ), דהקלה על הכאבים הוא בכלל מה שהתירו לחלל שבת לצורך חולה שיב"ס כמבואר בסי' שכח (ס"ד), וגם בדרך כלל לחץ הדם עולה מחמת הפחדים.
- כח. שבה"ל (שם), שהרי כתב הרמב"ם (פ"ב הי"א) שבשעה שהיולדת צועקת בחבליה מדליקין לה את הנר, משמע שרק כשהיא צועקת בחבליה, אבל לפני כן לא שמענו אפי' משום יתובי דעתא. ומיהו אין למחות, דאם נימא שאינו אלא איסור דרבנן [שאין זו זריקה בתוך הוריד] אולי יש להקל יותר.
- כט. חזו"ע (ח"ג פט"ו ס"ה), כששם שמוותר להדליק לה נר לצורך ישוב דעתה.
- ל. שמעתי מפי מו"ר הגר"צ ובר, משום שעצם הזריקה אין בה איסור תורה, דגם אם יהיה חבלה הוא משאצל"ג ושרי, אמנם קודם הזריקה צריכים ליטול ממנה דם, והוא מלאכה הצריכה לגופה וחובל דאורייתא. ולכן אם בדיקת הדם תעשה ע"י נכרי מותר בכל ענין [וניתן לעשות בדיקה זו במשך ההריון].
- לא. שש"כ (פ"ו ס"ט ופ"מ סכ"ה).
- לב. שש"כ (פ"ו ס"ד) וארח"ש (פ"כ סע' ק).
- לג. שש"כ (פ"ו ס"ד).
- לד. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ב הע' צט) וארח"ש (פ"כ סס"ט), כנ"ל בסי' רמח (ס"א).
- לה. שו"ע ומ"ב (סק"ח), ע"פ הטור, דאיתא בע"ז (כו). סבר רב יוסף למימר אולודי נכרית בשבתא בשכר שרי משום איבה א"ל אביי יכלה למימר לה דידן דמינטרי שבתא מחללינן עלייהו דידכו דלא מינטרי שבתא לא מחללינן. ואסור משום עוקר דבר מגידולו [שבת קז:], וכתבו התוס' (ע"ז שם ד"ה סבר) דהוא תולדת גוזז.
- לו. שו"ע, ע"פ הטור, דאל"ה לא היה ס"ד לרב יוסף להתיר [תוס' שם (ד"ה סבר)].

מו. כתיבה במחשב, יש אומרים שאין בה משום מלאכת כותב מדאורייתא^{קפז}, ויש חולקים^{קפח}.

כתב על גבי כתב

מז. הכותב כתב על גבי כתב, כלומר שהעביר קולמוס על אותיות הכתובות כבר וחידשן, אם העביר דיו על גבי דיו או סיקרא [צבע אדום] על גבי סיקרא פטור^{קפט}. ואם העביר דיו על גבי שתי אותיות של סיקרא חייב שתיים, אחת משום כותב ואחת משום מוחק^{קצ}. אבל המעביר סיקרא על גבי דיו פטור^{קצא}.

חיבור אותיות

מח. אסור לחבר אותיות של כסף לפרוכת וכיוצא בה, וכן אסור להסירן משם^{קצב}.

מט. פאזל שמצויירים על החלקים חלקי אותיות או ציורים, אם החלקים מתחברים ומתהדקים זה בזה אסור לשחק בו, אך אם אינם מתחברים מותר^{קצג}, אלא אם כן הוא קובע את הפאזל במסגרת^{קצד}, או שהחלקים הם מגנטים שמצמידים על לוח מתכת^{קצה}. אבל אם אין ציור משותף בין כל החלקים, אלא בכל חלק יש ציור שלם בפני עצמו, מותר, אם החלקים נתפסים זה בזה באופן רפוי^{קצו} * יש מפוסקי ספרד שסוברים שמותר

קפו. הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סק"א), שסובר שכתב מופיע על המסך ע"י ירי של אלקטרונים לא נחשב כתיבה מה"ת. [י"א דכיון שהמסך נכבה מאליו אחר כמה דקות, חשיב כתב שאינו מתקיים כלל].

קפח. שבה"ל (ח"ו סי' לו) וחוט שני (פ"כ סק"א). השבה"ל ביאר דחשיב כתב המתקיים כיון שמתקיים בשעתו ועושה פעולה הנצרכת בשלמותה, וכמו שהכותב על בשרו חייב אע"פ שעובר לאחר זמן. וכעין זה ביאר החוט שני דכיון שיש לו תכלית שיהיה כתוב לצורך עכשיו, נקרא מתקיים.

קפט. רמב"ם (פי"א סט"ז), דתנן (קד): כתב ע"ג כתב פטור. ופרש"י העביר קולמוס על אותיות הכתובים כבר וחדשם. ואיתא בגיטין (יט). המעביר דיו ע"ג דיו פטור, שהרי הוא כבתחילה לא כתב ולא מחק [רש"י].

קצ. רמב"ם (שם), והכי איתא בגיטין (יט). וביאר המ"ב (סקכ"ב אות ג) א' משום כותב שעכשיו הוא כתב הגון יותר מבראשונה, וא' משום מוחק שמוחק בכתיבתו את ב' אותיות התחתונות.

קצא. רמב"ם (שם) שפסק כמ"ד (גיטין שם) המעביר סיקרא ע"ג דיו פטור דמקלל הוא.

קצב. מ"ב (סקכ"ב אות ח), ע"פ החי"א (כלל לו ס"ו), דתניא (גיטין כ). עבד שיצא בכתב שע"ג אנדוכתרי לא יצא לחירות. ופרש"י אנדוכתרי, תכשיט ורוקמין עליו צורות במחט, ואם רקמו עליהן אותיות הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד. ומכאן צידד המג"א (סק"י) שאסור לעשות כן בשבת. וביאר המחמה"ש דמשם ראה שלחבר אותיות של כסף על דבר אחר מקרי כתב, אלא שבגט בעינן כתב קבוע ולא אותיות שפורחות באויר.

קצג. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פט"ז הע' סז) והגר"ש אלישיב (שבות יצחק י"ד מלאכות פכ"ה אות ג סק"ג), משום כותב. וגרע מסגירת ספר עם אותיות על חודי דפיו, דכוונתו להשלים את הציור [שבות יצחק]. וכ"מ ממה שאסר האג"מ (יו"ד ח"ב סי' עה) לקרב דף קרוע לספר אם כוונתו להשלים את האות. אך אם אינם מתחברים מותר, וכ"מ ממש"כ האג"מ (ח"א סי' קלה) דדוקא לחבר אותיות של כסף לפרוכת אסור, אך להעמידן זה אצל זה שרי [ולפי"ז התיר להעמיד ניירות שכתוב עליהן מספרים זה אצל זה].

קצד. הגרש"ז אויערבך (שם), דכיון שיכול להתקיים ע"י המסגרת הו"ל כחיבור.

קצה. ארח"ש (פט"ו סט"ו), דכיון שמתחברים ע"י מגנט הו"ל כחיבור אותיות כסף על פרוכת.

קצו. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם פכ"ה אות ג סק"ה), דכיון שאין כאן צירוף של ציור משותף לא דמי

לשחק בפאזל בשבת, אלא שיש להימנע מלתת משחקים לבנים בשבת^{קצא}.

נ. קטן שלא הגיע לחינוך, אסור לתת לו פאזל, אך אם לוקח מעצמו אין צריך למונעו^{קצב}.
וגיל חינוך בזה הוא כאשר מבין איסור שבת, וזה ודאי לא לפני גיל שלש^{קצט}.

נא. משחקים – כגון פאזל – שיש בהם חשש מלאכת כותב, אין לטלטלם כי אם לצורך גופם או מקומם^י.

נב. משחק הסקרבל שמרכיבים מילים מאותיות, והאותיות נאחזות במקומן במשבצות, אסור לשחק בויא. אבל אם האותיות אינן נאחזות במשבצות, מותר להצמידן זו ליד זו^י.

נג. לנעוץ אותיות מפלסטיק על גבי לוח מחורר כדי לצרפן למילים, וכן להצמיד אותיות מגנט ללוח מתכת או לדלת המקרר, יש שצידדו שמותר^י, ויש אוסרים^י.

נד. משחק שנועצים כמין מסמרים מפלסטיק על גבי לוח מחורר, ויוצרים מהם אותיות או ציורים, אסור לשחק בו בשבת^י.

נה. מנעול מספרים שיש בו גלגלים של מספרים, וכשמכוונים אותם למספר מסויים נפתח המנעול, מותר לפותחו ולסוגרו בשבת^י. וכן מנעול מכני שמתקנים על הדלת ופתיחתו נעשית בלחיצה על ספרות מסויימות, מותר לפותחו בשבת^י.

נו. קוביה הונגרית שניתן להעביר את החלקים מצד לצד ולעשות בהם צבע אחיד בכל

לכותב. אבל אם החלקים נתפסים זה בזה באופן מהודק, לדעתו אסור משום בונה.

קצא. אול"צ (פמ"ב ס"ו), שסובר שאין בו משום כותב שהרי מבואר בנשמ"א (כלל לו סק"ב) שכל שלא עשוי לקיום מותר. אמנם יש להמנע מלתת משחקים לבנים בשבת כדי שלא להרגילים לביטול תורה.

קצב. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם פכ"ה אות ג סק"ח).

קצט. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם פ"ב אות ג סק"ד), והנמנע מפני פחד אביו לא חשיב מבין איסור שבת.
ר. ארח"ש (פ"ט ס"ו), דדינן ככלי שמלאכתו לאיסור. וכיון דיתכן שאין איסור בחיבור חלקי הפאזל לדעת הרמ"א והט"ז שהתירו לפתוח ספר שיש אותיות בחודי, יש לצרף את השיטות דמותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גו"מ אף שאין בו שימושי היתר [עי' סי' שח ס"ג].

רא. אג"מ (ח"ה סי' כב אות יד), כנראה דס"ל דדומה לחיבור אותיות כסף לפרוכת. ועי' במור וקציעה שכתה שאסור לסדר אותיות לדפוס משום כותב ובונה.

רב. הגרש"ז אויערבך (שש"כ פט"ז הע' סז) והגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם פ"ב אות ג סק"י), כדין חלקי פזל שאינם מתחברים הנ"ל. ואף שבשלמי יהודה (פ"ה הע' ד) מובא שהגר"ש אסר לחבר אותיות אחד ליד השני, מ"מ בשבות יצחק (שם) מובא שהתיר להצמיד אף חלקי אותיות אם אין תפיסה וחיבור כלל.

רג. ארח"ש (פט"ו ס"ו), שצידדו שמה שאסור לחבר אותיות כסף על פרוכת היינו דוקא אם קובע אותן שם ואין דעתו להסירן, אבל כאן קביעת האות נעשית באופן עראי [בדברי האג"מ שאסר לשחק בסקרבל מבואר לא כן], ובלא"ה נתקשו המחז"ש (סק"י) והנשמ"א (כלל לו סק"ב) על עיקר דברי המג"א.

רד. הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה הע' לה), כדין חיבור אותיות כסף לפרוכת. וכ"כ בשש"כ (פט"ו סכ"ד).

רה. ארח"ש (פט"ו סט"ז), דנחשב ככתיבה.

רו. הגר"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ג הע' פח), אין בזה משום כותב כי אינו מתכוין לכתוב אלא לפתוח את המנעול. וכ"כ בשש"כ (פכ"ג סס"ג). ודלא כהחלקת יעקב (סי' קסה) שכתב שמהסס להתיר, דדומה לסידור אותיות בדפוס שאסר במור וקציעה משום כותב ובונה.

רז. הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם פכ"ה אות ב סק"ד) וחוט שני (פ"כ סק"א), אין זה נחשב לצירוף כתב, מפני שאין משמעות לצירוף האותיות והמספרים, אלא צירופים הוא רק היכי תימצא שהמנעול יפתח.

צד, יש אומרים שאין לשחק בה"ח, ויש מתירים^י, וכן דעת פוסקי ספרד^י.

מלאכת משרטט

נז. המשרטט את העור – או שאר דברים – כדי לחתוך אותו במדה שירצה, חייב משום משרטט^י. וה"ה הנגרים שמעבירים חוט של סיקרא על גבי קורה כדי שינסר בשוה, וכן החוצבים שעושים כן באבנים כדי שיפצל את האבן בשוה^י.

נח. המשרטט נייר או קלף וכיוצא בהם כדי לכתוב שתי אותיות תחת אותו שרטוט חייב^י.

נט. אין איסור שרטוט באוכלים, ולכן מותר לרשום בסכין על הלחם^י, וכן מותר לסמן בסכין על גבי התפוז כדי לדעת אחר כך היכן לקלף^י.

סעיף ה

לרשום בציפורן על הספר

לשרוט ב' שריטות על נסר אחד

• לדעת הטור והשו"ע (לפי הא"ר סק"ג) אסור מדרבנן^י.

• לדעת הרמב"ם (פ"א הי"ז - לפי המ"מ) והמאירי (קג. ד"ה ונשוב) חייב^י, וכן דעת הב"ח (ס"ג), המג"א

רח. הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק שם פכ"ה אות ג סק"א), דדומה לכותב, וכשם שאסרו האחרונים צירוף חלקים למראה אחד, גם כאן מתקבלת תוצאה של משטח צבוע בצבע אחד. ולדעת הגרמ"מ פוקס (מוריה חלק תג עמ' רנח) אסור משום בורר שהרי ממיין תערובת של ריבועים בצבעים שונים.

רט. הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה הע' כח) וחוט שני (פל"ז סק"ה). הגרש"ז א ביאר שאין בזה משום כותב או צובע, ואף משום בונה ליכא משום דהכל סובב על ציר אחד והוי כמנורה של חוליות. וכ"פ בשש"כ (פט"ז סכ"ה). והחוט שני ביאר שאין בזה משום בונה וסותר כיון שאין מפרקים את הקוביה לחלקים נפרדים.

רי. הגרב"צ אבא שאול (הליכות קטנים פ"י), שאמר שאין בזה לא בורר ולא צובע אלא ביטול תורה בלבד.

ריא. מ"ב (סקכ"ב אות ח), דתנן (עג). אבות מלאכות וכו' המולח והמעבד, ואיתא בגמ' (עה:): היינו מולח והיינו מעבד, אפיק חד מינייהו ועייל שרטוט. ופרש"י שדרך הרצענין כשהוא בא לחתכו משרטטו תחילה כפי מה שהוא רוצה להאריך ולהרחיב ולקצר ומעביר הסכין דרך השרטוט, וכן בעורות המשכן כדאיתא בירושלמי (פ"ז ה"ב). ולפי הרמב"ם (פ"א הי"ז) הוי תולדת משרטט, שאב המלאכה הוא לשרטט כדי לכתוב.

ריב. רמב"ם (פ"א הי"ז), שכתב שהוא תולדת משרטט.

ריג. רמב"ם (שם).

ייד. מ"ב סי' רעד (ס"א סק"ה), שכתב ע"פ המג"א (סק"א) שהמדקדקים רגילים לרשום בסכין כל כיכר הלחם קודם ברכה. והטעם משום דאין מלאכת שרטוט אלא כהכנה למלאכה אחרת, כגון חיתוך העור, והרי אין איסור מחתך באוכלין כמבואר במ"ב סי' שכב סק"ב [שש"כ פ"א הע' מח].

רטו. הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סק"ג אות ד).

רטז. דתנן (קג). הכותב ב' אותיות חייב, ותניא (קג): א"ר יוסי וכי משום כותב הוא חייב והלא אינו חייב אלא משום רושם שכן רושמיין על קרשי המשכן לידע איזו היא בן זוגו, לפיכך שרט שריטה א' על ב' נסרין או ב' שריטות על נסר א' חייב. וכתבו הטוש"ע שמוותר לרשום בציפורן על הספר כמו שרושמים לסימן לפי שאין זה דבר המתקיים. וביאר הא"ר שהטוש"ע סוברים דלא קיל"כ כר' יוסי. וביאר הביה"ל (ד"ה מותר) שהם פירשו שלדעת רבנן דר' יוסי רושם אסור מדרבנן, ולכן בדבר שאינו מתקיים מותר לגמרי.

יז. הרמב"ם כתב שרושם תולדת כותב הוא, כיצד הרושם רשמים וצורות בכותל הר"ז חייב משום כותב. וביאר

מפתח הענינים

א

— פריסת מחצלת לצל שהיתה פרוסה טפח לפני שבת

- שטו ס"ב ג"ד
— שולחן: הנחת הפלטה על גבי הרגלים שטו ס"ג ו
— שמיכה: פריסתה למשחק להסתופף תחתיה שטו ס"א ו
— תוספת על אהל עראי ועל אהל קבע שטו ס"א ג
אוזנים: פיטומם שכד ס"ט ד
אושא מילתא רנב ס"ה זי
אוזניים: לצאת עם מחממי אוזניים ברה"ר שא סל"ז ד
אוכף: טלטולו שה ס"ח ד, ס"ט
אוכף: יציאת בהמה עם אוכף עליה שה ס"ז
אולר: טלטולו שי ס"ח יא
אומנות: הסתכלות בה כדי להתלמד שו ס"ח ב
אוניה: ראה 'ספינה'
אופניים: רכיבה עליהם שלט ס"א ב
אורגן: לנגן בו בשעת התפילה שלט ס"ב ג
אורז חי: טלטולו שח סל"ב ב
אזיקונים: שימוש בהם שי ס"ה ח
אזעקה שהופעלה בשבת: לומר לנכרי לכבותה שז ס"ה טז
אזעקה: לנתק מערכת אזעקה ביתית מע"ש שיג ס"ו לט
אטבי כביסה: טלטולם שח סט"ז ב
אטמי אוזנים: שימוש בהם שיג ס"ט ה
איגלו ארוך שעומד להיחלק באמצע: הפרדתו שיו ס"ג ה
איגלו: פתיחתו שיד ס"א כג
אינוורטר: שימוש במזגן מסוג אינוורטר שיג ס"ו מד
אינסולין: להזריק אינסולין בשבת שכח סל"ז כח
אינפוזיה: יציאה עם מחט עירו התחובה בוריד שוב ס"ח ד
אינקובטור: הכנסת תינוק בתוכו בשבת של ס"ה ב
אינקובטור: למול בשבת תינוק שהיה בתוכו שלא ס"ג
איפור: הסרתו שג סכ"ה ח
איפור: פודרה [אבקת איפור] שג סכ"ה ח
איפור בצבע פנים לכסות הנקודות שבפנים שג סכ"ה ה
איפור לבן שג סכ"ה ה
אכילה
— אכילה אחר השקיעה במוצאי שבת: ראה 'אכילה אחר השקיעה במוצאי שבת'
— אכילה בלי קידוש כשאין לו במה לקדש ערב ס"ט ט
— אכילה קודם תפילת שחרית רפט ס"א טר"ז
— אכילת דבר חם בשבת רנז ס"ח יאיב
— אכילת סעודות שבת לתאבון רמט ס"ב ו
— בערב שבת רמט ס"ב
— קודם קידוש רעא ס"ד א"ד
— קודם קידוש: תרופה רעא ס"ד ב
— קודם קידוש: שתיית מים רעא ס"ד ג"ד
— קודם קידוש: שתיית מים כדי לבלוע תרופה רעא ס"ד ג
אכילה אחר השקיעה במוצאי שבת רצט
— אכילה קודם הבדלה רצט ס"א ה
— אכל קודם הבדלה באיסור: להפסיק רצט ס"א ט
— אמר 'כרוך המבדיל' בתוך סעודה ג' רצט ס"א יב

אב הרחמים

- אמירתו בחודש ניסן רפד ס"ז ו
— אמירתו בראש חדש אייר שחל בשבת רפד ס"ז ז
— אמירתו בשבת מברכים את חודש אב רפד ס"ז ח
— אמירתו בשבת מברכים בימי הספירה רפד ס"ז ה
— אמירתו כשיש מילה או חתונה רפד ס"ז ה
אבוקדו: מערכתו שכא ס"ז ז, סי"ט ד
אבוקדו: מריחתו על פרוסת לחם שכא סי"ט ד
אבוקדו מרוסק: לערב בו חתיכות בצל שכא סט"ז יט
אבטיח: הוצאת הגרעינים שכא סי"ט יד
אבל: ניהום אבלים בשבת רפז
אבל: כניסתו לבית הכנסת אחר קבלת שבת רפז ס"א ד"ה
אבן: לשבת עליה שח סכ"א
אבצט: לבקעו כדי להוציא ממנו את המוגלה שכח סכ"ח א
אבק: הסרתו מהבגד על ידי שכיבה במיטה שב ס"א ז
אבק: הסרתו מהנעליים שב ס"א ט
אבק: ניעורו מהבגד שב ס"א ד"ח
אבקת חלב [למאכל התינוקות]: אופן הכנתה שיח ס"ד כו
אבקת חלב [למאכל התינוקות]: חשש לישא בהכנתה שכא סי"ד ט
אבקת כביסה: טלטולה שח ס"ז י
אבקת קקאו לשתייה [שוקן]: הכנתה שיח ס"ד כד
אגוזים: הוצאת שברי הקליפה מתוך האוכל שיט ס"ו ו
אגוזים: פיצוחם שכא סי"ט ז
אגרטל שיש בו פרחים: האם הוא מוקצה שלו ס"ח טו
אדמה: חשש טוחן בהליכה על אדמה שכא ס"ב יג
אהל שטו
— אהל קבע: גדר שטו ס"א ד
— בגד: פריסתו לצל כשאוחזו בידו שטו ס"א ז
— היתר של מלמעלה למטה שטו ס"ג
— היתר של מלמעלה למטה באהל עשוי לצל שטו ס"ג ה
— היתר של עביד וקאי שטו ס"ה
— היתר של עביד וקאי באהל העשוי לצל שטו ס"ב ח, ס"ה ט"י (קמה)
טלית: פריסתו להגן מהגשם כשאוחזו בידו שטו ס"א ז
— כובע ששפתו רחבה טפח שא ס"מ איב
— לבד: פריסת מחצלת על עצים שאין ביניהם ג' טפחים שטו ס"ב איב
— מזון: הנחתו על המטה והסרתו שטו ס"ד
— מחיצה מתרת: ראה: 'מחיצה מתרת'
— סתירת אהל עראי שטו ס"א ב
— סתירת אהל עראי אם משאיר טפח שטו ס"ב ו
— סתירת אהל עראי מלמעלה למטה שטו ס"ג ו
— עביד וקאי: ראה 'היתר של עביד וקאי'
— עשיית גג להגן בלי מחיצות שטו ס"א ו
— פריסת מחצלת כרוכה שיש ברוחבה טפח שטו ס"ב ה

פתחי

מפתח הענינים

הלכות

תחתיו

תרומות ומעשרות: הפרשתן בשבת	שלט ס"ד ח"טז	— לקיחתן קודם קידוש	רעא ס"ד ב
תרומות ומעשרות: הפרשתן בשבת מפירות וירקות שיש בהם הכשר מוסמך	שלט ס"ד יב	— לשלם לרוקח עבורן	שכח ס"ד ד
תרומות ומעשרות: הפרשתן אחר הדלקת נרות	שלט ס"ד טו	— מיחוש: נטילת תרופה למי שיש מיחוש	שכח סל"ז ב
תרומות ומעשרות: עשיית תנאי בערב שבת	שלט ס"ד י"ב	— נסיעה כדי להביאן לחולה שיב"ס	שכח ס"ב ד, ס"ד ה
תרומות ומעשרות: טלטולן אחר ההפרשה	שלט ס"ד טז	— נסיעת נכרי כדי להביאן לחולה שאב"ס	שכח ס"ז ג
תרופות		— עירובן במאכל או במשתה מערב שבת	שכח סכ"א ב
— הבאתם על ידי נכרי לצורך חולה שאב"ס	שכח ס"ז ג	— צריך לקחת אותן כמה ימים רצופים	שכח ס"א ב
— הוצאתן כשאסור לו לצאת בלעדיהן	שא סכ"ה ח	— שתיית מים קודם קידוש כדי לבלוע כדור	רעא ס"ד ג
— טלטולן	שח סל"ג ב"ד, ס"ו ט	— תריס: לסדר שליבה שנתקעה	שיג ס"א כד
— טיפול של כמה ימים רצופים	שכח ס"א ב	— תריס: פתיחתו כשיש עציצים בחדר	שלו ס"ח יב
— יש עליהן אותיות: בליעתן	שמ ס"ג יד	— תרמוס: האם דינו ככלי ראשון	שיח ס"ט ד
— למניעת חולי	שכח סל"ז ד"ה	— תרמוס: לענין איסור הטמנה	רנז ס"ה ג
— לצורך קיום מצות פריה ורביה	שכח ס"א ג	— תרסיס: חשוש זורה בשימוש בו	שיט ס"ז ה
— לצאת עמוהן לרשות הרבים	שא סכ"ה ח	— תרסיס הקוטל חרקים: שימוש בו כדי להבריחם	שטז ס"ו
— לקיחתן כשדינו כחולה שאין בו סכנה	שכח סל"ז ב	— תשעה באב שחל במוצ"ש: לומר 'אוכל כדי שיהיה לי כח	כח
		— לצום	רצ ס"א ו

